

יו"ל ע"י

מכון להוצאת הד"ת והשועורים
שע"י קהל תולדות יהודה
דחסידי סטיטשין

גליון דברי תורה

שנת תשע"ב / גליון י"ט / יתרו

שיעור בספר אגרא דפרקא

אות קמ"ו

פרשת חיי שרה תשע"ב

קמ"ו) נאמר לי בשם קדוש ישראל ה"ה הרב הקדוש מוריני הרב ר' שלמה מקארלין וצללה"ה חי"ד, שאמר בשם המדרש, בשעה שאמר הקב"ה לאלהיו שיצטרך להיות ככל ברית מילה שבישראל, אמר אליהו, אתה ידעת שאני מקנא לשמך יתברך, הנה אם יהיה הבעל ברית בעל עבירה לא אוכל לסבול להיות שם, והבטיחו השי"ת שיכפר להבעל ברית ואז יהיה ריקן מעבירות. והשיב עוד, אפשר יהיה המוחל בעל עבירה, והבטיחו השי"ת שיכפר גם לו. השיב עוד, אפשר יהיו הקהל העומדים שם בעלי עבירות ולא אוכל לסבול, הבטיחו השי"ת שיכפר לכל הקהל. בן שמעתי שיצאו הדברים מפי הקדוש הנ"ל. ונראה לי שזה מרומז בפניהם הוא אליהו (זוה"ק ח"ב קצ.). "תחת אשר קינא לאלקיו ויכפר על בני ישראל" (במדבר כה, יג), כי הואיל ומדתו קנאה, והוצרך להיות אצל כל ברית ולא יוכל לסבול, ע"ז גורם הכפרה לישראל, כי הוצרך השי"ת להבטיחו כנ"ל. ע"כ לשון הספר.

ביאור כללי בענין מחילת עוונות הבא ע"ד החכמה והבא ע"ד הנס, והמסתעף.

כמה בחי' במחילת עוונות שבא ע"י ענינים מסוגלים – א. התגלות חלקי הנפש הנעלים שהחטא לא נגע בהם, רושם מ'רזא דאדם' בגן עדן ושייכותו להחיים הנצחיים. ענין המחילה בעת ברית מילה / ב. הנהגה לפי שעה שלא להתייחס להחטאים, ושיתעלה האדם למעלה ממדריגתו העצמית, בכדי שיוכל להצליח בתפקיד שנתמנה לה. ענין המחילה לחתן ומי שעלה לגדולה וכדו' / ג. הנהגה כלפי ענין מסויים שלא להתייחס להחטא בהנוגע לכך, בכדי שהענין יוכל לבוא על אף החטא, כדרך ב' שונאים המנהלים עסק בשותפות שלגבי העסק הינם ידידים / הנהגות הנ"ל הן בדרך נס להעלות האדם למעלה ממדריגתו העצמית מטעמים הנ"ל, וכתחבולה מן השמים שע"ז יוכל האדם להיאחז במצב זה ולבוא לכך בעצם. אך אין זה ויתור בעלמא, ולתחילה צריך לנהוג בסדר שע"פ החכמה שע"ז יתעלה האדם בעצם למדריגה נעלית יותר / בכלליות נצרך מחילה בכל חטא על העגמת נפש שבא ע"י מה שהאדם לא שמע בקול בוראו המטיב לו, ולבד זאת צריך לתקן המעוות שנחסר לו מן השלימות ע"י החטא, ולכך צריך עבודת תשובה במיוחד, ולא די במחילת עוונות גרידא / ענין ברית מילה – גילוי הרזא דברית שזהו רושם מגן עדן, דביקות בהחיים כנכון, וזהו עיקר קיום תורה ומצוות כנכון בבחי' מסירות נפש שע"ז נשפע אור המצוה מלמעלה. והסרת הערלה המכסה על ה'רזא דאדם' שע"ז מתגלה חיות הקב"ה בעולם והאדם הוא מרכבה לכך. ענין השתתפות אליהו הנביא בהברית שהוא חזר להגן עדן, ובכך מבואר כמה ענינים בברית מילה המסתעפים מכך / מחילת עוונות להמשתתף בברית מילה הוא באם מחשבתו בענין הרזא דברית, ובלא"ה ה"ז בגדר 'ענין' בלבד / חומר פגם חילול ה' – דהאדם נברא בכדי לגלות כבוד שמים בעולם, שיהא ניכר זאת בו, והחוטא אף בסתר שוב אין ניכר בו ענינים אלו, וה"ז חילול ה'. ותיקון מעוות זה ע"י שיתרבה כבוד שמים בעולם על ידו בגלוי, והבעל תשובה צריך לעשות מעשיו בצנעא מחשש קטרוגים, ולכן אי"ז מתכפר "עד תמיתון", שנעשה לבריה חדשה / בדרכי עבודת ה' שייך ג"כ הנהגה ע"פ חכמה כסדר מעשה בראשית, וזהו הדרך להלכה, ופעמים שייך הנהגה ע"ד נס שיתעלה למעלה ממדריגתו, כגון לדור בסביבה טובה וכדו', ואין לחוש מהתגברות הרע לעומת זה אחר שהרע בא ממילא, והוא לא השתדל אלא אחר הטוב. ופעמים אין הנהגה זו שע"פ נס אלא כדרכי רפואה, כגון סיגופים לזיכור המידות והגוף, והנהגה שלמעלה ממדריגתו בעצם / דרך התורה מאחדת את מדריגת האדם עם מה שלמעלה ממדריגתו, והוספה בה בכלל הבחי' ה"ז כמוסיף על מדריגתו שלו.

עיצות סגוליות וענינים המועילים לכפרת עוונות וכדו', ויש בני אדם המשתדלים אחר ענינים אלו שיועילו להם למחילת עוונות, אמנם צריך לידע יסוד בענינים אלו, כי סוף כל סוף צריך האדם להשתדל לעסוק בעצמו בעבודת ה' ולהיות צדיק, וכל ענינים אלו אינם פוטרים את האדם כלל מעוונותיו, ואין מה שיקצר לאדם את הדרך לבוא להיות צדיק, וכל מה שכתבו חז"ל בענין זה הכל פועל ע"פ חשבון, וצריך לבאר לכל הפחות במקצת מהו ענין סגולות אלו ופעולתם, ויש בכך כמה בחי', וכדיבואר.

א.

הנה מצינו הרבה פעמים בדברי חז"ל שכתבו על ענינים מסויימים כי העושה כן מוחלין לו על כל עוונותיו, וכענין הנ"ל שהביא האגרא דפרקא בשם המדרש שהמשתתף בברית מילה מוחלין לו על עוונותיו, וכענין שאמרו חז"ל (יומא כג.) שהמעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו, וכגון מה שמובא בספרים (עיי' זוכר הברית סימן ל"ה ס"ו) שהאוכל מסעודה של פדיון הבן ה"ז נחשב לו כאילו התענה פ"ד תעניות, ועד"ז ישנם כמה מיני

ותחילה נבוא לבאר את ענין זה מה שכתב האגרא דפרקא כי בעת ברית מילה מתכפרים כל העוונות, דהנה ענין זה נמשך לכאורה מענין מה שנודע כי יש לאדם כמה חלקים בנפשו, ויש בו חלקים נעלים יותר אשר מצד חלקים אלו נאמר כי "ועמך כולם צדיקים" (ישעיה ס, כא), דחטאי האדם אינם באים עד שם, שאילו היה החטא נוגע שם אזי היה החוטא יוצא מכלל ישראל, וכמו"כ עד"ז ישנה בחי' של מחילת עוונות שענינה הוא אשר בשעה זו מתגלים בהאדם חלקים נעלים יותר בנפשו שהינם נעלים מן החטא, ואזי מאירים בו חלקים אלו שבנפשו, וכנראה שחלקים אלו מאירים ג"כ לכל שאר חלקי הנפש, ושוב מתעלה האדם למעלה מעוונותיו. ועל כך נאמר "אשרי נשוי פשע כסוי חטא" (תהלים לב, א), "נשוי פשע" היינו אשר הוא מתנשא למעלה מפשריו, לחלקי הנפש הנעלים, שבהם לא נגע החטא, ועי"ז "כסוי חטא", שחטאיו מתכסים אז. ובשעה זו נידון האדם ע"ש חלקים נעלים אלו שבנפשו שנתגלו בו אז, וחלקים אלו הרי לא חטאו, ושוב הינו נידון כצדיק מצד אשר ע"פ חלקים אלו אכן נחשב שלא חטא. והיינו אשר בשעה זו מתייחסים לחלק הנשמה שלא חטאה, כי זהו עצמות האדם, ושוב אין זה אותו אדם שהיה בתחילה בשעת החטא אלא זהו אדם אחר, ואדם זה אין לו עוונות, ובכך נחשב כי נמחלו עוונותיו, ומחילת עוונות זו באה לו מצד מה שהאיר אז בנפשו החלקים הנעלים יותר שהינם למעלה מן החטא. ובחי' זו של מחילת עוונות משתייכת למצות מילה, וכדנבאר כמה פעמים במקומות אחרים כי כלל ישראל הינם מולים בעצם, והינם שומרי הברית בעצם, בחי' "ועמך כולם צדיקים", ובעת ברית מילה מאירים חלקים אלו בנפש האדם, ובכך נחשב שנתכפרו כל העוונות.

ומה שאליהו הנביא בא להשתתף בעת ברית מילה ה"ז אכן מצד בחי' זו, בהקדם, דהנה עיקר המקום אשר בו אפשר לקיים תורה ומצוות כנכון הוא בגן עדן, וכדכתיב "ויקח ה' אלקים את האדם ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה" (בראשית ב, טו), ובזוה"ק (ח"א כז). פירש ד"לעבדה" בפקודין דעשה, ו"לשמרה" בפקודין דלא תעשה, והיינו משום שקיום תורה ומצוות בפועל כנכון הוא באופן אשר קיום המצוה באה במסירות נפש כקרבן, שהמקיים מצוה מרגיש בבירור כי 'חיים' היינו רק דביקות הבורא, ואין לו חפץ בכל החיים הגשמיים, ועי' קיום התורה והמצוות הינו מתקשר עם החיים האמיתיים שלו, עם החיים הנצחיים, חיי נשמה, והוא מקיים את התורה והמצוות בדביקות אמיתית בהשי"ת, ואינו חפץ בשום חיים אחרים זולתו ית'. ומאידך גם השי"ת משפיע אליו שפע אור עליון מלמעלה, ובכל מצוה נשפע בחי' האור המיוחד לה, וזהו אופן קיום מצוה כנכון.

אולם אחר שנתגרש אדם הראשון מגן עדן, וכדכתיב "ויגרש את האדם" (שם ג, כד), ודרשו חז"ל (תנרבא"ר פ"א) שנתן לו גירושין כאשה, שוב אין קיום המצוות בא ע"ד הנ"ל, וכאשה שנתגרשה מבעלה אשר היא אינה יכולה עוד להעלות מ"ן, וכן השי"ת ג"כ כבר אינו מקבל נחת רוח זה מהעבודה, ושוב אין נשפע מלמעלה שפע כדרך שבעל משפיע לאשתו. ואף כי אכן אחר שנשתלח אדם הראשון מגן עדן עבר ענין זה לארץ ישראל בכלל, ולבית המקדש

בפרט, שעיקר קיום המצוות כנכון לאחר החטא הוא בארץ ישראל ובבית המקדש, מ"מ קיום התורה והמצוות בשרשם אינו אלא בגן עדן, והשילוח מגן עדן הוא כבחי' הגלות מארץ ישראל. ומכיון שכן הנה כדרך שכלל ישראל אחר שגלו סברו כי שוב אין להם ענין לקיים תורה ומצוות, שאמרו 'עבד שמכרו רבו, ואשה שגירשה בעלה, כלום יש לזה על זה כלום' (סנהדרין קה.), וכן כתב רש"י (דברים יא, יח) דאף לאחר שתגלו היו מצויינים במצוות, כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו, וכן הוא אומר "הציבי לך ציונים" (ירמיה לא, כ), כמו"כ היה זאת חידוש גדול כל מה שאפשר בכלל לקיים תורה ומצוות לאחר החטא באופן שכזה. ואדם הראשון קודם החטא לא היה מסוגל כלל להבין ענין מצוות שכאלו, דהאין שייך לקיים תורה ומצוות ביבשות באופן אשר האדם אינו מרגיש בה את בחי' העלאת מ"ן במסירות נפש מתתא לעילא, ושעי"ז אין נמשך שפע אור עליון מעילא לתתא.

אמנם הנה אף אחר הגירושין מגן עדן מ"מ עדיין נשארה אצל כל איש ישראל איזו נקו' של שייכות אל החיים הנצחיים, אל הרושם שנשאר מן המצב שקודם החטא, וזהו סוד הברית, שהשי"ת כרת ברית עם האדם ועם נשמות ישראל אשר אף אחר כל החטאים מ"מ ברית לא תופר, שעדיין יהא קיום לבחי' זו של קיום תורה ומצוות, ואדרבה, כדרך שתשובה באה בחילא יתיר, כן נמי מנקו' זו שנשארה לאחר החטא עתיד שיתפשט המצב של גן עדן בזמן התיקון ביתר שאת. והנה זהו לכאורה ענין אליהו הנביא, שאליהו אכן העלה מ"ן ועלה השמימה בחיים חיותו, ולגבי אליהו הנביא אין עוד גזירת מיתה, שהוא עדיין חי בגן עדן, ומעתה הנה זהו ענין הארת אליהו המאירה בכל ברית מילה, שאזי מאיר באדם נקו' בנפשו שלמעלה מן החטא, החלק הנעלה שבאדם אשר חטא עץ הדעת לא נגע בו, וזהו נקו' של "ועמך כולם צדיקים" אשר מצד זה נחשב האדם כצדיק כנ"ל, ושוב כשמאיר הארה זו אזי באה כפרת עוונות בבחי' הנ"ל לכל אלו שיש להם שייכות להברית מילה.

וביתר עומק, הנה כל ענין מה שהשי"ת מתגלה בעולם, ומה שיש להשי"ת קשר עם העולם, ה"ז סוד נפלא, דבפשטות אינו מובן האין אפשר שאין סוף יתקשר עם עולם מוגבל, אלא שלכך חידש השי"ת חידוש גדול המכונה 'רזא דאדם', וענין סוד זה הוא אשר יש מקום להשיג את השי"ת וישנה אפשרות להנבראים שיהא להם שייכות עמו ע"י הציור הנקרא 'אדם', דהשי"ת מתגלה בעולם ע"י העשר ספירות, וע"י כל הציור של הג' קוין וכו' שזהו כציור קומת אדם, וזהו ענין ה'רזא דאדם' שע"י מתגלה השי"ת בעולם. והאדם למטה הוא מרכבה לבחי' זו, דה'רזא דאדם' מתלבש בהאדם שלמטה, ושוב עי"ז יש להאדם שייכות וקשר עם השי"ת. וענין זה צ"ב לכאורה, דהנה זולת האדם ישנם ג"כ עוד נבראים בעולם, והשי"ת הרי ברא עולם ומלואו בכדי שכל זאת יהא גילוי לאלקות, ונמצא כי גילוי האלקות בעולם בא ג"כ ע"י שאר הנבראים שבעולם, ולא רק ע"י האדם. אלא הענין הוא אשר כל הבריאה נכללת ג"כ בגדר אדם, דהנה בגן עדן ישנם ג"כ עצי הגן, ועצי הגן כוללים את

כל הענינים וכל הכוחות שבהבריא, והרי כתיב "כי האדם עץ השדה" (דברים כ, יט), ונמצא כי כל הבריא נכללת בגדר אדם, ואלו הם ב' בחי' של גילוי אלקות בהבריא, בחי' אחת הוא מה שמתגלה ע"י האדם עצמו, וזהו גילוי פנימי יותר, דאדם בגימ' מ"ה שזהו בחי' הנשמה, ורזא דמ"ה הוא בחי' שקי דאילנא, והאדם שלמטה יכול להשיג את הרזא דמ"ה שזהו השקיו דאילנא. וזולת זה ישנו בחי' הגילוי הבא ע"י אילנות, וזהו השגה חיצונית יותר, בבחי' 'צלם', 'ד'עץ' בגימ' 'צלם', ובחי' זו קיימת בכל העולם ולא רק בהאדם. והיינו אשר המתבונן בכל הבריא יוכל ג"כ לעמוד עי"ז לראות בה את העשר ספירות, אמנם הוא לא יבחין בהחיות שבה, בהנשמה שזהו חלק אלוך ממעל. ואילו חלק הנשמה שבהבריא זהו הרזא דאדם עצמו.

ומכיון שכן נמצא כי האדם בגן עדן זהו אדם כנוכן, שאזי האדם הינו בבחי' רזא דאדם כנ"ל, ולבד זאת ישנו בחי' 'צלם' שזהו ענין עצי הגן, ואילו אחר חטא עץ הדעת שוב אין האדם עומד בבחי' אדם כנוכן. אמנם גם בזמן הזה ישנה בחי' אורא דגן עדן השורה אצל צדיקי אמת, דהארבע אמות של צדיקים זהו בחי' אורא דארץ ישראל, רצועה של גן עדן המסבכת את הצדיקים, ושם אפשר לקיים תורה ומצוות כנוכן, דאורי זה הוא מקום קיום התורה והמצוות כנוכן כבגן עדן, ועי"ז אפשר להצדיקים לייחד יחודים ע"י מעשיהם. והנה הראשון שהשיג בחי' זו אחר חטא עץ הדעת היה אברהם אבינו, ולכך הינו מכונה "האדם הגדול בענקים" (יהושע יד, טו), שהוא היה לו שייכות להרזא דאדם בגן עדן. ודבר נפלא הוא זה מה שכתוב זאת בפסוק בענין "קרית ארבע האדם הגדול בענקים", דאכן קרית ארבע זהו המבוא לגן עדן, אחר שמערת המכפילה שבה, הוא השער לחזור אל גן עדן, ומערת המכפילה היינו מקום נעלם בעולם, וזהו כענין רשב"י שהשיג סודות התורה במערה, דכאשר באים אל מערה שהוא מקום פנימי ונעלם בעולם, שם אפשר לשוב אל הגן עדן, ושם אפשר שיהא לאדם קשר אל ענין הגן עדן כנ"ל. וכמו"כ אליהו הנביא הוא ג"כ זה שהינו חוזר אל הגן עדן, וכדחזינו שנתא דבי אליהו פותח בענין "ויגרש את האדם" מלמד שנתן לו גירושין כאשר, והיינו אשר אליהו עצמו הינו נעלה מבחי' זו.

והנה בחי' זו מתגלית ג"כ אצל ברית מילה, דהערלה היא ככיסוי המכסה ואינו מניח שיתגלו כוחות האדם, וכשמסלקים את הערלה אזי מתגלה הרזא דאדם, והיינו דכתיב אצל אברהם אבינו לאחר שנימול "וירא אליו ה' באלוני ממרא" (בראשית יח, א), 'אלוני' מלשון אילנות, כענין עצי הגן, אשר האדם הוא השקיו דאילנא. ובפסוק זה דרשו חז"ל (בר"ר מח, ח), "והוא יושב פתח האוהל", אמר ר' לוי, לעתיד לבוא אברהם יושב על פתח גיהנם ואינו מניח אדם מהול מישראל לירד לתוכה, דהגיהנם הוא היפך הגן עדן, והמהול הינו אשר הינו בגן עדן, ומי שהוא בגן עדן אינו נכנס לגיהנם, ולכן אין אברהם אבינו מניח לו לירד לגיהנם. וזהו ענין הברכה 'להכניסו בבריתו של אברהם אבינו', והיינו שמכניסים את הרך הנימול להיותו בבחי' 'אדם', שיהא לו שייכות אל השגת אלקות בהרזא דאדם, אשר זהו ענין 'בריתו של אברהם אבינו'. ולכך נמי נותנים אז שם להרך הנימול, דהשם הוא חיות כל דבר,

וכדכתיב "נפש חיה הוא שמו" (שם ב, יט). ובהברכה לאחר המילה אומרים 'על כן א-ל חי וכו' צוה להציל ידידות שארינו משחת למען בריתו אשר שם בבשרינו', דהיינו אשר ע"י הברית לא יהא האדם מקושר לחיי שעה שזהו סוד הגיהנם שענינו הוא בבחי' הב' הב', אלא יהא בבחי' גן עדן אשר זהו ההיפך ממש מבחי' הב' הב', דגן עדן הוא בבחי' העלאת מ"ן, ליתן להשי"ת, וזהו ענין ברכת המילה. ואכן כ"ק אדמו"ר זצ"ל נהג לומר 'פתח אליהו' בעת היותו סנדק בברית מילה, וכנראה שהיה מקובל זאת בידי מאבותיו הק', וענין אמירה זו אינה רק מצד שאליהו מלאך הברית אמר מאמר זה, אלא שכל ענין מאמר זה הוא לפרש את הרזא דאדם, את סוד העולם, את העשר ספירות, את השקיו דאילנא, והי"ז מפרש היטב את כל מה שנעשה בעת ברית מילה, והוא כאומר להדיא אשר הרך הנימול יהא בבחי' 'אדם', שיהא איש נשמה, ושתהא לו שייכות לכך אשר האלקות תתגלה על ידו, שיהא הוא מרכבה לאלקות.

ועכ"פ נמצא כי כל ענין האדם הינו בחי' זו של ה'רזא דאדם', וזהו חידוש נפלא מה שהאלקות יכולה להתגלות להנבראים, דאף כי לית מחשבה תפיסא ביה כלל מ"מ האדם מגלה זאת באיזו בחי', ונקו' זו אפשר לכנותה כענין הרזא דברית, או כענין הרזא דמהימנותא, וזהו בחי' "ועמך כולם צדיקים" תרתי משמע, צדיק מצד האמונה כדכתיב "וצדיק באמונתו יחיה" (חבקוק ב, ד), וצדיק מצד הרזא דברית, ואכמהל"ב. ובחי' זו מתגלית אצל ברית מילה, והיינו אשר אז מאירים החלקים הנעלים יותר שבאדם שהם למעלה מן החטא, ובהארה זו נחשב שנמחלו כל העוונות, אחר שכל המשתתפים בהברית מילה נתעלו למצב זה שלמעלה מן החטא.

ומובן ממילא כי אין זה אלא אם אכן יש להם שייכות לענין זה, כאשר מחשבת המשתתפים בהברית מילה הוא בענין הברית, שהם משיגים את סוד הברית, וכיסוד הבעש"ט זי"ע אשר במקום שמחשבתו של אדם מצויה שם הוא נמצא, ואם מחשבתו בענין הברית אזי הינו נחשב כעומד אצל הברית שנמחלים לו עוונותיו בבחי' הנ"ל, ואילו אם מחשבתו אינה בענין זה אזי אינו נחשב כעומד אצל הברית, ואזי אין ההשתתפות בברית מילה נחשבת אלא כ'ענין', שבדרך סגולה ובהעלמה הי"ז מאיר לכל המשתתפים בהברית מילה, וכשאר ה'ענינים' שישנם עד"ז. ועכ"פ ענין המחילת עוונות שבא ע"י השתתפות בברית מילה הוא אשר בשעה זו מאיר חלק הנפש שלמעלה מן החטאים, בחי' "ועמך כולם צדיקים", ושוב נחשב כי אין לו עוד עוונות.

ב.

ונבוא עתה לבאר בכלליות מהו ענין מחילת עוונות שמצינו בדברי חז"ל, וכי אין זה פוטר את האדם מעבודתו הפרטית. הנה בכלליות ענין מחילת עוונות ישנם ב' בחי', דהנכשל בעוון מסוים יש לו לשוב על כך בתשובה מצד ב' ענינים, והענין, דהנה השי"ת ברא את האדם ועשה עמו הרבה טובות, ומצד זה ישנם חיובים מה שהאדם חייב לעשות לבוראו כדרך חיוב שיש בין אדם לחבירו, דמאחר שהשי"ת ברא אותו, ואחר כל הטובות שעשה השי"ת עמו, שוב מצד חובת הכרת הטוב מחיוב האדם לעשות לבוראו

את כל אשר יצונו, ואין נפק"מ מה ציוה אותו לעשות, ואפילו אם היה הבורא מצווה לו לחטוב עצים כל היום ג"כ היה האדם מחויב לשמוע בקולו ולעשות זאת, כדרך שהיה מחויב לעשות כן לאדם זולתו שהיה עושה עמו טובות, והחוטא שלא שמע בקול הבורא יש להשי"ת טענה עליו על עצם מה שלא שמע בקולו בלא להתייחס לפרטיות המעשה שעשה זה, דמאחר שעשה השי"ת עמו כ"כ טובות הלא הינו גורם לו כ"כ עגמת נפש, מה היתר יש לו לנהוג כן. ומצד זה ישנו ענין של תשובה ומחילת עוונות על עצם עגמת נפש זו שנגרמה להשי"ת ע"י החטא.

אמנם מלבד זאת ישנו ענין נוסף בהחטא אשר לכך צריך ג"כ תשובה ומחילת עוונות, דהנה השי"ת נתן לאדם תורה ומצוות בכדי שישלים האדם את עצמו בהם ויקנה שלימות על ידם, והחוטא שלא קיים את הסור מרע כנכון, או שלא השתדל כנכון אחר העשה טוב, הנה הוא נעשה בעל חסרון עי"ז, שנחסר לו שלימות זו מה שהיה לו לקנות ע"י המעשה שהחסיר, ומצד זה ישנה בחי' של תשובה ומחילת עוונות שענינה הוא להשלים לאדם את שלימות זו שנחסרה ממנו ע"י החטא, הן בצד הסור מרע והן בצד העשה טוב, וזאת מלבד המחילה על העגמת נפש שנגרמה להשי"ת על עצם מה שלא שמע האדם בקולו כנ"ל. והי"ז כענין אב הרוצה שבנו ילמד תורה ויצמח עי"ז להיות תלמיד חכם, ואחר כל הטובות שעשה האב עם בנו מ"מ מורד הבן באביו ואינו לומד ואינו מתפלל, אלא שמאחר שהינו עדיין ילד קטן מרחם אביו עליו והינו מוחל לו על העגמת נפש שנגרמה לו עי"ז, אמנם סוף סוף אפילו אחר המחילה עדיין לא נעשה הבן לתלמיד חכם, ועדיין חסר הוא מן השלימות. וזהו כדרך שאמרו חז"ל (ברכות כו.) על הפסוק "מעוות לא יוכל לתקון" (משלי א, טו) זה שביטל קריאת שמע של ערבית וכו', והגם כי מאחר ששב בתשובה על כך בודאי זכה למחילה על עוון זה, וכדאיתא בגמ' (יומא פו.) דעבר על עשה ושכ אינו זו משם עד שמוחלין לו, מ"מ עדיין הינו בגדר "מעוות לא יוכל לתקון", דתפלה זו לא תשוב אליו עוד. ואכן ישנם תיקונים אחרים לכך, אם ע"י שיתפלל עוד הרבה תפלות והתיקון יבוא באופן אחר, מ"מ למעשה ע"י התשובה והמחילה גרידא לא נתקן זאת. והרי לן כי ישנם ב' בחי' בענין מחילת עוונות, דישנה מחילה על העגמת נפש שנגרמה ע"י החטא, אמנם מחילה זו עדיין אינה מחזירה את האדם לידי כך שיהא בעל מדריגה כמות שהיה קודם החטא, ולכן מלבד מחילה זו צריך האדם לבוא עוד למחילה על תיקון המעוות, תיקון המדריגה שאבד ע"י החטא. וחזינו זאת ג"כ אצל אדם הראשון ששב בתשובה אחר חטא עץ הדעת, וכדאיתא בחז"ל (בר"ר כב, יג) שאמר קין לאדם עשיתי תשובה ונתפשרתי, והתחיל אדם הראשון מטפח על פניו, אמר, כך היא כוחה של תשובה ואני לא הייתי יודע, מיד עמד אדם הראשון ואמר "מזמור שיר ליום השבת" (תהלים צב, א), ובכל זאת אחר כל תוקף בקשת המחילה לא זכה אדם הראשון לשוב להמדריגה שהיה בה קודם החטא, שיוכל לעמוד בגן עדן ויהא תקיף דיו עד שלא ישמע לקול הנחש, דהמחילה לא היתה אלא על העגמת נפש שנגרמה ע"י החטא, אך עדיין לא תיקן זאת את עצם החסרון שבדבר, ועוד יהא האדם מוכרח לעבור הרבה

מעברים וחשבונות עד שיבוא שוב אל שלימות זו, שיוכל לקיים את העבודה שהיתה מוטלת עליו לעשות לולי שחטא בעץ הדעת. ומעתה הנה עד"ז יבואר ג"כ כי על אף מה שמצינו ענינים בדברי חז"ל המסוגלים למחילת עוונות, מ"מ עדיין אין האדם יכול לומר 'שלום עלי נפשי' אחר מחילה זו, דמחילה זו אינה אלא על העגמת נפש שנגרמה ע"י החטא, שמאחר והתפלל, ושב בתשובה, ובא לפני השי"ת בבכיה על חטאיו, שוב נתקשר אל השי"ת עי"ז בקשר טוב כבן המתחטא אל אביו, ולכן מחל לו השי"ת על החטא, אמנם בכך עדיין לא נעשה כהרבי ר' אלימלך זי"ע, דהרבי ר' אלימלך זי"ע מסר את נפשו עבור השי"ת ואילו הוא לא נהג כן, ושוב חסר לו שלימות זו. ואכן בודאי כי גם לכך מועילה תשובה, אלא שלכך נצרך ענין מיוחד של תשובה הבא במיוחד על כך אשר עי"ז יתקן המעוות, וכדיבואר להלן כי ענין תיקון זה הוא מצד אשר על אף שישנה הנהגת הדין שע"פ החכמה, דהחכמה סידרה את הסדר האיך ישלים האדם את עצמו בעצם לעלות ממדריגה למדריגה, והחוטא שלא נהג ע"פ סדר זה נחסר לו מן השלימות, מ"מ ישנה ג"כ הנהגת הרחמים, הנהגת הרצון, וזהו בחי' של נס, שהאדם יכול לבוא אל שלימותו בדרך נס, וכדיבואר עוד להלן, ועכ"פ על כל החטאים נצרכים ב' ענינים של כפרה, מחילת עוונות על עצם החטא והעגמת נפש שנגרם עי"ז, ותיקון המעוות מה שנחסר האדם מן השלימות עי"ז. והיינו נמי טעמא לכך אשר הצדיקים אינם משלימים לעולם את עבודת התשובה, וכענין "וחטאתי נגדי תמיד" (תהלים נא, ה), ואף אחר שעשו כמה ענינים שע"ז בא להם מחילת עוונות, דזהו מכיוון שישנה עבודה של תשובה הבאה בפרטיות בכדי להשלים את מה שנחסר האדם מן השלימות מכח החטא, וזהו עבודה אחרת מכלליות עבודת התשובה.

ובענין זה יש לבאר ג"כ את מה שאמרו חז"ל (יומא שם) בגודל חומר העוון של חילול ה', דאין לו כח בתשובה לתלות, ולא ביום הכיפורים לכפר, ולא ביסורי למרק, אלא כולן תולין ומיתה ממרקת, שנאמר "אם יכופר העוון הזה לכם עד תמיתון" (ישעיה כב, יד). וביאור הענין הוא, בהקדם, דהנה עומק חטא חילול ה' הוא כדמצינו בהחטא הראשון שנאמר בו אשר כפרתו לא תבוא אלא "עד תמיתון", וזהו חטא עץ הדעת שעל כך אמר הקב"ה "כי ביום אכלך ממנו מות תמות" (בראשית ב, יז), שלא יועיל לו כלום, ולא יכופר עונו עד שימות, והרי לן כי חטא עץ הדעת הוא כענין חטא חילול ה', ומאחר שעל חילול ה' נאמר "אם יכופר העוון הזה לכם עד תמיתון", לכן גם בחטא עץ הדעת נגזר על אדם גזירה זו של "עד תמיתון".

וביאר ענין החילול ה' שהיה בענין חטא עץ הדעת הוא, דעומק החטא של חילול ה' הוא מצד אשר כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו (אבות פ"ו מ"א), ותכלית הבריאה הרי הוא האדם, והיינו אשר כבוד ה' בעולם מתגלה בעיקר ע"י האדם, דהשי"ת מגלה את כבודו בעולם ע"י האדם, והאדם הוא זה שעליו לגלות את כבוד שמים בעולם. ובא זאת ע"י שהאדם הוא בבחי' "אדמה לעליון", והאדם הוא זה אשר כבוד ה' ושם ה' נקרא עליו, והמסתכל

על האדם צריך לראות בו את זיו השכינה, שיראה כי האדם הינו דומה ממש להקב"ה. ומכיון שכן הנה אם אין רואים על האדם את מה שצריך לראות עליו כשמשתכלים בו, שאין רואים עליו כי הוא תכלית השלימות שלמענו נברא כל הבריאה, ה"ז חילול ה', שהרואה יתמה ויאמר 'וכי זהו האדם המורה על כל השלימות ועל התכלית אשר אליה צריך לבוא'. וכגון תלמיד חכם הלומד תורה, והתורה הרי צריכה לכאורה להביא את האדם הלומד אותה לידי שלימות, ובפרט אם הינו עוסק בסודות התורה ה"ז בודאי צריך להביאו אל השלימות, וצריך שיהא ניכר על התלמיד חכם כי שם ה' נקרא עליו, וכי זהו כל התכלית, ואם למעשה לא יזכה התלמיד חכם למה שהיה צריך לזכות, ולא יהא ניכר עליו מה שצריך היה להיות ניכר אצל תלמיד חכם, ה"ז חילול ה', דאם הינך תלמיד חכם למה אין ניכר בך הזיו והאור וכל המדריגות שהיו צריכים להיות ניכרים אצל התלמיד חכם. וכמו"כ על כל לומד תורה צריך שיהא ניכר מעלת התורה, שכל אחד יודה במעלתה זו, וכדכתיב בה "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים" (דברים ד, ו), ואילו הלומד תורה באופן שאין ניכר על ידו מעלת התורה ה"ז חילול ה', דהשי"ת השתמש בהאדם ככלי לגלות על ידו את כבוד ה', שיסתכלו על האדם ועי"ז יעמדו על כבוד ה', וכשאין ניכר זאת על האדם ה"ז חילול ה'.

וזהו ענין מאי דתנן (אבות פ"ד מ"ד) שכל המחלל שם שמים בסתר נפרעין ממנו בגלוי, ובפשטות צ"ב מהו חילול ה' בסתר, דבדרך כלל מובן כי חילול ה' היינו כשעושה דבר עבירה בגלוי ועי"ז מתחלל כבוד ה'. ולהנ"ל א"ש, דגם מי שבסתר אינו נוהג כפי שצריך לו לנהוג ה"ז מחלל שם שמים, דמכיון שהינו נוהג כן בסתר שוב לא יזכה להמדריגות שהיה צריך לזכות בהם, וממילא עי"ז יתחלל אח"כ שם שמים בגלוי, שהרי היה צריך להכיר בו מה זאת תורה, ומה זאת ענין המצוות, מה זאת 'אדם', וכשאין ניכר זאת בו ה"ז חילול ה', ולכן נפרעים ממנו בגלוי.

ומעתה יבואר ענין מה שתיקן חטא זה אינו אלא "עד תמיתון", שהרי נתבאר כי ישנם ב' גדרים של מחילת עוונות, מחילה על העגמת נפש, ותיקון המעוות, ובענין חטא חילול ה' הנה תיקון המעוות היחיד של כבוד ה' שהיה צריך להתגלות על ידי החוטא ה"ז לכאורה כאשר ישוב כבוד ה' להתגלות על ידו, וגילוי זה אינו יכול לבא אלא עד תמיתון. דהנה נודע מה שכתב הרבי ר' אלימלך זי"ע (פרשת בא ד"ה או יאמר ואם ימעט הבית) שהבעל תשובה כשרוצה להמשיך השפעות צריך לילך באתכסיה מחמת הקטרוג ח"ו, והצדיק גמור מעיקרא הוא הולך באיתגליא, דהצדיק מושל ביראת אלקים, ומכיון שהוא לא חטא מעולם אין לו מה לירא מכלום, והוא אינו מתיירא מן הקטרוגים. והנה הגילוי כבוד ה' שבא ע"י עבודת הצדיק שנעשית בגלוי הוא עד אין לשער, משא"כ הבעל תשובה שישנם קטרוגים עליו, ועליו לירא מקטרוגים אלו, ושוב אינו יכול לנהוג צדקות כ"כ בגלוי כהצדיק, אין כבוד שמים מתגלה כ"כ על ידו, ונמצא כי אף אחר כל התיקונים של הבעל תשובה, אחר שזכה למחילת עוונות, ובאיזו בחי' אכן ביכולתו גם להשלים החסרון, וביכולתו לזכות להרבה ענינים גדולים, וישנם ענינים אשר הבעל תשובה גדול בהם יותר מן הצדיק מעיקרא,

ואכהמל"ב, מ"מ בענין זה של תיקון המעוות עד שיוכל כבוד ה' לשוב ולהתגלות על ידו אין הבעל תשובה יכול לתקן זאת, וכאדם הראשון אשר אחר החטא נאבד ממנו האור והזיו שהיה ראוי לו קודם החטא, ושוב לא נתגלה כבוד שמים על ידו כ"כ.

ובכדי שהבעל תשובה יזכה לכך שיוכל גם הוא לעבוד את ה' בגילוי עד אשר כבוד ה' ישוב להתגלות על ידו, ואשר בכך יתקן חלק החילול ה' שבעבירה, בהכרח שיהפוך להיות בריה חדשה, שאזי יהא גם הוא כצדיק גמור מעיקרא, ובודאי שאין זה חוזר אליו אלא "עד תמיתון", וזהו ענין מה שתיקן החטא של חילול ה' אינו בא אלא "עד תמיתון", שעד אז אין ביכולת הבעל תשובה לתקן את המעוות שבא ע"י חטא זה. ויש עוד לעיין בענין זה, אחר שיש מקום לומר כי בענין חטא זה גם המחילת עוונות שבו לא באה אלא אחר תיקון המעוות, דחילול ה' גורם לעגמת נפש גדולה כ"כ אשר אי אפשר למחול עליה אלא אחר שיתקן החוטא את המעוות שבה, וצ"ב.

ונמצא כי ישנו בחי' מחילת עוונות שבא לתקן את העוולה מה שהיה מוטל על האדם לקיים ציווי הבורא והוא לא יצא ידי חובתו כלפי מעלה, מצד הבחי' אשר כלפי זה אין נפק"מ מה ציוה לו הבורא לעשות, וזולת זה ישנה בחי' מחילת עוונות המשתייכת לתיקון המעוות, להשלים את מה שנחסר לו מן השלימות מכח החטא, ובחי' זו של מחילת עוונות דורשת בודאי עבודה של תשובה ותיקון בפרטיות, ובכך ודאי אין לסמוך על הענינים המסוגלים למחילת עוונות שמצינו בדברי חז"ל.

ג.

ועתה נבאר כמה בחי' בענין מחילת עוונות בהענינים שמצינו בדברי חז"ל כי הינם מסוגלים לכך, וכגון מאי דאיתא כי חתן ומי שעלה לגדולה ונשיא מוחלין להם על כל עוונותיהם, וגם בכאן עלינו לבאר מהו בחי' המחילת עוונות של אלו, מה עשה החתן דבר גדול כ"כ שבעבור זה הדין נותן שימחלו לו על כל עוונותיו. וביאור בחי' זו של מחילת עוונות הוא לכאורה מצד אשר החתן ומי שעלה לגדולה והנשיא הרי הינם באים אל מצב חדש, וכגון החתן בא לידי מצב אשר הוא נעשה מרכבה לבחי' נעלית ביותר, לבחי' יחוד קוב"ה ושכינתיה, יחודא שלים, והחתן עומד עתה במצב נעלה, וכדאמרו חז"ל (ברכות ו:) דכל המשמח חתן כאילו בנה אחת מחברות ירושלים, ובוודאי שמוטל על החתן לפעול ענינים גדולים, שהינו הולך לבנות בית נאמן בישראל, ויש לו תפקיד גדול, ובכדי שיוכל החתן להשלים כנכון את תפקידו בזמן זה בודאי צריך הוא שיהא לו אז השראת השכינה, והשכינה הרי אינה שורה אלא מתוך שמחה (שם לא.), והרי במקום שיש עוונות אין שמחה, ושוב אין השראת השכינה. וכמו"כ מי שעלה לגדולה הרי הינו בא עתה להעמיד את המלכות שלו, ומלכות זו צריכה לפעול ענינים גדולים, ואי אפשר לזכות להשפעות הנצרכות למצב זה כל עוד שיש בו עוונות. ומכיון שכן בהכרח שיתייחסו עתה אליהם כאילו אין להם עוונות, אם באופן הנ"ל שנתבאר לגבי ברית מילה, שיאירו אצלם כוחות נעלים בנפש שהינם למעלה מן העוונות, או בסתמא אשר

בזמן זה יניחו את העוונות בצד ולא יתייחסו אליהם, שבהנוגע לכל מה שעליהם לפעול עתה ה"ז נחשב כי אין להם עוונות, ושוב יש ביכולתם לפעול את אשר עליהם לפעול. ומכיון שכן הנה אף כי בעלמא ישנו סדר הא"ך באה מחילת עוונות, ע"י תשובה וכדו', ואזי זוכה האדם בעצם למחילת עוונות, ואילו בכאן אין מוזכר כי עליהם לשוב בתשובה בכדי שיזכו למחילה זו, ושוב אי אפשר לומר ממש כי אין להם עוונות, בכל זאת ההתייחסות אליהם עתה הוא כאילו אין להם עוונות, שלמעשה ניתן להם סייעתא דשמיא להעלותם למעלה ממדריגתם העצמית שלהם, וזאת בכדי שיוכלו למלאות את תפקידם שניתן להם למלאות באותה שעה.

והנה בודאי כי מה שהעמידו את האדם בשעה זו במצב נעלה יותר ה"ז הצלחה רוחנית נפלאה, שהרי מי שאין לו עוונות בודאי הינו לומד באופן אחר, והינו מתפלל באופן אחר, ויש לו מוחין אחרים, והוא מרגיש קרבת אלקים, והכל מאיר אצלו, ובשעה זו אכן הינו עומד במעמד נעלה אחר שעתה נחשב כי אין לו עוונות. וכמו"כ מצב זה בודאי מסוגל ג"כ לכך שיוכל האדם להיאחז במדריגה זו, דמאחר שהינו עומד עתה במצב נעלה שוב ביכולתו להשתמש בכך לטוב, ולהיאחז במצב זה, עד שעי"ז ישאר לעמוד במדריגה זו, ואף כי באמת אין זה מדריגתו שלו, וה"ז מדריגה שלמעלה ממנו, ובדרך כלל יש דין לאדם מתי יזכה לכך שיוכל להתעלות למעלה מן המדריגה בה הינו עומד, מ"מ מאחר שכבר זכה לכך אשר לפי שעה העלוהו למדריגה נעלית יותר מחמת ענינים הנ"ל, שוב יש לו מקום שיוכל להיאחז בכך, שיתחיל לעבוד את השי"ת כפי שראוי לצדיק שיעבוד את השי"ת, ושיילך בדרך עבודה זו של מי שאין לו עוונות, ושישתמש עם כל המוחין והאורות שמאירים לו אז לעבודת ה', ושיתנהג ממש כצדיק, ושוב יתכן כי אכן ישאר לעמוד במדריגה זו, ושאכן יהיה בגדר צדיק. ואף כי יש לו עדיין עוונות שעליו לתקנם, אעפ"כ הוא לא יחזור עוד להמדריגה שבה עמד מתחילה, דהוא עצמו כבר נתעלה מכך, והוא נחשב עתה לצדיק, וכבר אינו נחשב כבעל עבירה, ותיקוני העבר יבואו מעתה באופן אחר, אם ע"י שירבה בקיום המצוות, ויתחרט וישוב על העבר, וה"ז כבעל תשובה שכבר שב בעבר בתשובה ובא למדריגת צדיק, ובכל זאת עדיין הינו משתדל לתקן את העבר בבחי' "וחטאתי נגדי תמיד", אמנם הוא עצמו כבר אינו נחשב בעצם כ'בעל עבירה', אלא הוא נהפך כבר להיות צדיק, והוא נקי מן החטא.

ונמצא כי זהו בחי' נוספת בענין מה שקבעו בדברי חז"ל ענינים המסוגלים למחילת עוונות, דהענין הוא אשר מצב זה מה שהאדם הינו חתן, או שעלה לגדולה וכדו', ה"ז מחייב שלא יחשיבו לו את עוונותיו. ועד"ז ישנם עוד ענינים אשר הינם מחייבים הנהגה זו אשר כלפי ענינים אלו לא יתייחסו להעוונות, אלא שמצב זה הוא למעלה מעצם מדריגת האדם, ואין זה מחילה עצמית, וגם לכך ישנם הרבה חשבונות למה זכה הלה לעלות לגדולה אשר עבור כך יתנהגו עמו כמי שאין לו עוונות, שצריך זכות לכך שיבוא האדם למצב זה, ועכ"פ כשבא האדם למצב זה הינו זוכה למחילת עוונות בבחי' אשר אין מתייחסים עתה לעוונותיו.

ומעין בחי' זו של מחילת עוונות שמצינו אצל חתן וכדו' אשר בשעה זו הינם נחשבים כאילו אין להם חטא כלל בכדי שיוכלו להשלים את תפקידם המוטל עליהם בשעה זו כנ"ל, כמו"כ ישנה ג"כ הנהגה של מחילת עוונות בדומה לכך, והוא מה שלגבי ענינים מסויימים בדווקא אין מתייחסים עתה להעוונות, וזהו כדרך שני שונאים אשר יש להם עסק משותף, והרי אם יהיו נתונים במחלוקת בכל עת שוב לא יוכלו לנהל את העסק כדבעי, ולכן אף כי בדרך כלל אין הם מדברים זה עם זה, מ"מ בשעת העסק אינם מזכירים זכר מן המחלוקת שביניהם אלא הינם מדברים זה עם זה, ובהנוגע להעסק הינם משתפים פעולה זה עם זה כשני ידידים, ולגבי זה לא יהא מחלוקת ביניהם, מאחר שלולי זאת לא יוכלו לנהל העסק. והנה הנהגה זו אינה נחשבת כלל כמחילה, שהם לא מחלו כלל זה לזה, אלא שבשעת העסק הינם נוהגים בהנהגה זו כאילו מחלו זה לזה, אף כי באמת לא היתה כאן מחילה. ועד"ז ישנה ג"כ מין הנהגה זו למעלה, שהרי הרשע המקיים תורה ומצוות בעצם לא היו צריכים לקבל זאת למעלה, ובפשטות אין זה נחשב לכלום, אמנם בשמים אין רוצים הנהגה זו, ורצון ה' הוא שגם הרשע יוכל לקיים תורה ומצוות, ולכן אף כי מצד עוונותיו לא היה מקום שיהא לו הצלחה בתורה, ולא שום הצלחה בשאר הענינים, מ"מ לגבי זה אין מתייחסים בשמים לרשעותו, דהעסק צריך להמשיך על מכונו, ולכן אין מתייחסים עתה לעוונותיו, ואף יתנו לו הצלחה בתורה וכדו' בכדי שהעסק ימשיך על מכונו. ואכן ישנו דין על כך מתי לנהוג בהנהגה שכזו, אלא שלפעמים ישנה ג"כ בחי' זו של מחילת עוונות, שבהנוגע לענינים מסויימים יצליח גם הרשע בהם כנ"ל.

ובהנהגה זו ג"כ נוהג כלל הנ"ל, אשר מאחר שהינו עומד במצב של מחילת עוונות לגבי ענין זה שוב יש לו מקום להיאחז בכך, וכדרך אשר יש מקום לשני השונאים הנ"ל שמנהלים עסק בשותפות, שיכולים הם לחשוב כי אם אפשר להם להשוות עצמם כלפי חוץ לגבי העסק, ואם הינם נוהגים כשני ידידים טובים זה לזה אצל העסק, שוב למה שלא יהיו באמת כשני ידידים, ועי"ז יבואו להתפשר גם בשאר הענינים, וה"נ אם כלפי חוץ מתנהגים מן השמים עם האדם בהנהגה כזו שנראה כאילו אין בו חטא, ונראה זאת כמחילה, שוב יש תקוה שבאמת יבוא לו מחילה עי"ז, שיש מקום שיעמוד האדם בדעתו על כך אשר אם מרחמים עליו מן השמים, שנוהגים עמו בהנהגה שכזו כאילו אין לו עוונות, והשי"ת נותן לו הצלחה כאילו אינו בעל עבירה, והרי הוא יודע האמת כי אכן יש לו עוונות, שוב יתעורר לחשוב כי למה לו לעשות מעשים הסותרים להצלחה זו, וכי מאחר שמעלימים עין בשמים מן העוונות שלי עלי לנצל זאת ולהתנהג בכל תאוות לבבי, אם השי"ת עשה עמי חסד והעלים עיניו כביכול מעוונותי עלי להשתדל ולראות כי מעשי אכן לא יהוו סתירה להנהגה זו, ומכיון שהשי"ת נוהג עמי כידיד נאמן שוב אשתדל גם אני מעתה להתנהג עמו כידיד נאמן, ומאחר שעוונותי הם סתירה להנהגה זו שוב אתגבר עליהם ולא אחיה בסתירה זו. ועד"ז ישנם כמה ענינים שכאלו, הנהגות של מחילת עוונות, לצורך הענין והשעה.

והנה ענינים אלו באים ג"כ כתחבולה מן השמים להעלות את האדם למעלה מעוונותיו, להאריך לו אף וכדו', ושלא להניח לכובוד העוונות והקטרוגים שימנעו בעדו מעסק עבודת ה', בכדי שעי"ז אכן יתעלה האדם ממש למדריגה זו, והיינו אשר מלבד מה שהמכוון בהנהגה זו היא להתעלם מן העוונות מחמת ענינים מסויימים שיוכל גם הרשע לקיימם, כמו"כ ה"ז כתחבולה מן השמים, וזהו מן המחשבות העליונות שהשי"ת מחשב לבלתי ידח ממנו נדח, ומונח בהם תקוה כי עי"ז יבוא לו מחילת עוונות באמת, דהנהגה זו גרידא אכן אינה מחילת עוונות ממש, מ"מ ה"ז קרוב למחילת עוונות, שהנהגות אלו יכולים להביא לידי מחילת עוונות, והשי"ת יש לו כמה תחבולות ועיצות לכך, להעמיד את האדם במצבים שכאלו אשר על ידם יוכל לזכות למחילת עוונות כנכון.

וישנם שוטים הרואים בדברי חז"ל ענינים אלו המסוגלים למחילת עוונות, והינם נאחזים בכך, והם משתמשים בכך בכדי להרגיע את מצפונם, דאף כי עשו כך וכך מ"מ 'שלום עלי נפשי' אחר שעשו ענין מסויים המסוגל לזכות על ידו למחילת עוונות. אמנם האמת היא כי אין מושג של מחילת עוונות וויתור בעלמא, וכדאמרו חז"ל (ב"ק נ.) דכל האומר הקב"ה ותן יוותרו חייו, ואף כי ישנה הנהגת הרחמים מ"מ גם הנהגה זו באה ע"פ דין, שצריך שיחא לאדם זכות בכדי שיתנהגו עמו ע"פ רחמים, וכדביארנו באריכות במקום אחר האין אפשר לזכות ע"פ דין להנהגת הרחמים, וסוף כל סוף משתווה הכל עם הדין, אם באופן זה אם באופן אחר, דסוף כל סוף בהכרח שיבוא החשבון על מכונו ואין תירוצים. וכל הנהגות אלו אינם אלא דרכי חסד אשר השי"ת מנחיג את האדם בהנהגה מסויימת ליתן לו מקום שיוכל לעמוד על האמת, ושעי"ז יוכל לתקן בניקל את עוונותיו, אם באופנים הנ"ל, אם באופנים אחרים של רחמים, אך הנהגה זו באה ג"כ ע"פ דין, והכלל הוא כי אין סתם ויתור בעלמא.

ונקודת הענין הוא אשר למעשה ישנה מלחמה גדולה בין הקדושה להס"ט, ויש בו באדם חלקי טוב וחלקי רע, והתכלית הוא שאכן ישלים האדם את עצמו עד שיבוא בעצם למדריגה זו שלמעלה מן החטא, ושיזכה למחילת עוונות ממש, באופן אשר מצב זה הוא יהא מדריגתו שלו בעצם, וישנם ענינים אשר הינם אכן חלק מן העבודה שמלכתחילה, חלק מהדרך הסלולה אשר עי"ז אכן משלים האדם את עצמו לבוא למדריגה זו, אלא שמאידך ישנם ג"כ כמה ענינים הפועלים בדרך הנהגה שלמעלה ממדריגת האדם, וזהו בבחי' הנהגת הנס שבא לפי שעה, שהשי"ת עושה לפעמים נס רוחני עם האדם להעלותו למעלה ממדריגתו שלו העצמית, וזאת בכדי שלאחר שהעלוהו למדריגה זו יוכל להיאחז בכך ולהשלים עצמו עד שאכן יהא זאת מדריגתו שלו. והיינו אשר בדרכי עבודת ה' ישנם ג"כ ענין הנהגת הטבע והנהגת הנס, הנהגת הטבע זהו ההנהגה שע"פ החכמה העליונה, מה שעושה האדם מעשים אשר עפי"ז הינו משלים את עצמו להתעלות בעצם, ומאידך ישנם הרבה מאוד דברים שבכוחם להעלות את האדם למעלה ממדריגתו, שאף אחר שבא שם אין זה נחשב כי זהו מדריגתו העצמית, וכי זכה בעצם למדריגה זו, אלא שהשי"ת

חושב מחשבות להביא את התיקון ע"י דרכים אלו, אם ע"י שיבוא האדם למצב של מחילת עוונות אף כאשר זהו למעלה ממדריגתו, אם ע"י שיזכה להצלחות אחרות שהם למעלה ממדריגתו, ואלו הם ענינים אשר מסבבים אותם מן השמים להאדם להעלותו למעלה ממדריגתו העצמית, בכדי שייאחז בכך עד שיחא זאת מדריגתו שלו. ואכן גם בכדי לזכות להנהגת הנס זו צריך שיחא לאדם זכות לכך, וגם הנהגה זו באה בחשבון, אלא שענין הנהגה זו היא כסיעתא דשמיא שיוכל האדם להשלים עצמו ולקנות ענין זה עד שאכן יבוא למדריגה זו כנכון. אמנם על כגון דא אמרו חז"ל (שבת נג.): כמה גרוע אדם זה שנשתנו לו סדרי בראשית.

ד.

וענין זה מה שלפעמים מעלים את האדם מן השמים בדרך נס למעלה מעוונותיו, למעלה ממדריגתו העצמית, ונתבאר כי ה"ז בא כתחבולה מן השמים להביא את האדם לידי כך שזו תהא מדריגתו שלו, אולם אין זה הדרך המוטלת על האדם מלכתחילה, אלא ה"ז בא בדרך רפואה. הנה ענין זה נוגע גם לענינים אחרים בעבודת ד', דישנם ענינים אשר האדם יכול לעסוק בהם בכדי להתעלות על ידם למעלה ממדריגתו העצמית, ובענינים שכאלו פעמים שהאדם מחויב לעסוק בהם, ואדרבה, אילו לא ירצה לעסוק בהם, ויאמר כי רצונו בדווקא לילך בדרכי עבודת ה' אשר הינם מעלים את עצמיות האדם 'בטבע' למדריגה נעלית יותר, אזי לא יצליח, שאם נתנו לו מקום לעסוק בעבודה זו שתביאנו לעלות למעלה ממדריגתו, אין לו להזניח זאת. ומאידך ישנם ענינים אשר מכיון שהם למעלה ממדריגתו צריך שידע האדם כי אין לו להשתמש בהם אלא בדרך רפואה בלבד, ומלכתחילה עליו להשלים עצמו כפי המדריגה בה הינו עומד עתה בעצם.

וקצת משל לענין מה שלפעמים צריך האדם להשתדל לילך למעלה ממדריגתו, ולא להזניח זאת ולומר כי רצונו בדווקא לנהוג בעבודת ה' שע"פ טבע, כגון מה שישנם בני אדם הדרים במקום המרוחק מהסביבה של יראי שמים ושומרי תורה ומצוות וכדו', והינם באים בשאלה אם עליהם לעקור דירתם ממקום זה לבוא לדור בסביבה טובה יותר, או שיבואו ליום טוב אל מקום טוב יותר, אם לאו. וטענתם בפיהם כי גם במקום מרוחק זה ישנם יהודים יראים ושלמים העוסקים בתורת ה' יומם ולילה, ומאידך אלו הדרים בסביבה טובה שיש בה הרבה שומרי תורה ומצוות, צדיקים ויראי שמים, מ"מ הרבה פעמים נראה לעין כי הם אינם טובים יותר מהראשונים, והרי לן כי העיקר הוא העבודה שהאדם צריך לעשות בעצמו, ואי אפשר לבוא בעצם להשלימות ע"י שדרים בסביבה טובה, ואף מי שדר בסביבה טובה ועי"ז נעשה גם הוא ירא ושלם אין זה מצד אשר הוא נתעלה בעצמיותו למדריגה נעלית יותר, אלא שסביבה זו גרמה לו שיתעלה למעלה ממדריגתו שלו, ומכיון שכן בא הלה בטענה כי הוא רוצה לילך כנכון בעבודת ה', באופן שיחא מוכרח להשתדל בעצמו להשלים עצמו בעבודת ה', והא ראיא כי הדרים במקום מרוחק ומשתדלים בעבודת ה' אכן אינם נופלים בערכם לעומת אלו הדרים בסביבה טובה. ולאמיתו של דבר משל זה אינו

מכוון ממש לעניננו, דבאיזו בחי' ענין הדירה בסביבה טובה ה"ז ממש חלק מעיקר העבודה, אך נניח כי אכן אין זה אלא דבר צדדי וטפל שביכולתו לסייע בעבודת ה', וכי אין זה גורם להתעלות בעצם למדריגה נעלית יותר, ואין זה אלא כתחבולה שעל ידה מתעלה האדם למעלה ממדריגתו, והרוצה לדור במקום מרוחק בא בטענה כי בעיקר צריך להשתדל בעצמו להתעלות בעבודת ה' בעצם.

אמנם האמת אינו כן כדבריו, דמה שהוא רואה כי ישנם אנשים הדרים בסביבה טובה ואעפ"כ אינם טובים יותר מאלו המשתדלים בעבודת ה' והינם דרים במקום מרוחק, ה"ז מכיון שהשי"ת נותן לכל אדם את ענין הבחירה שלו, ומי שבא לדור בסביבה טובה שלמעלה ממדריגתו בודאי שלעומת זה יתעורר הסט"א כנגדו ביתר תוקף, דבאיזה צד בודאי מוכרח שישתווה המשקל בין הקדושה להסט"א, ולעומת מה שבמקום זה ישנם השפעות טובות מרובות, כן יהיו בה ג"כ השפעות הפכיות, דבאיזה מקום ודאי שיצטרכו להשתוות שני הצדדים זה לעומת זה, שיהא האדם מוכרח להשתדל בעצמו לעבוד עבודתו, אלא שתחת אשר מתחילה לא היו לו נטיות חזקות לטוב ולא נטיות חזקות לרע, הנה עתה תבוא לו הבחירה באופן אחר, שיהא לו נטיות חזקות לטוב ונטיות חזקות לרע, ובאיזו בחי' תשתווה הבחירה בב' הצדדים זה כנגד זה, ואפילו בשעה שעמדו כלל ישראל אצל הר סיני במעמד קבלת התורה איתא בחז"ל שהיה להם יצרא דעבודה זרה, והם הרהרו אז בעבודה זרה, ועל כך אמרו חז"ל (סוכה נב.) דכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו. ומעתה הנה שוב אין תימה מה שיש בני אדם המסתופפים בצל צדיקים ועובדי ה' ואעפ"כ אינם במדריגה נעלית יותר מזולתם, דזהו מכיון שישנו משקל הבחירה.

ואם יבוא האדם ויאמר מה לי לעמוד במתן תורה אשר לעומת זה יהא לי יצרא דעבודה זרה, מוטב שאשאר בביתי ולא אבוא למתן תורה, דאף כי אכן לא יהא לי טוב נפלא זה של מתן תורה, מ"מ לעומת זה גם לא יהא לי נסיון גדול כ"כ של רע. וכן מה לי לבוא ולדור בסביבה טובה שע"ז יתעוררו עלי ג"כ השפעות הפכיות. תשובתו בצדו כי בודאי שמוטל על האדם להשתדל להגדיל את הטוב שבו כפי כמה שיוכל, ולהלכה אין לו לחוש כי לעומת זה יהא לו ג"כ התגברות של רע, דהחושש לכך ה"ז כאומר שאינו רוצה להיות אדם גדול אחר שכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, ואילו האמת היא כי האדם צריך להשתדל בכל ההשתדלות להיות אדם גדול, ואם ע"ז יהא יצרו גדול אזי יהא צריך לעבוד על כך, אך אין זה סיבה למנוע בעדו מלהיות אדם גדול. וה"נ האדם צריך להשתדל להטיב עצמו, ועליו להשתדל לעלות למעלה ממדריגתו ולבוא לדור בסביבה של צדיקים כיון שעליה זו תועיל לו בעבודת ה', ומה שמחמת כן יתגבר בו הרע בכדי שהבחירה תהא שווה אין זה סיבה שבעבור כך לא ישתדל האדם ביותר אחר הטוב. וכמו"כ אין לחוש מהתגברות הרע שיבוא לו ע"ז אחר שהוא לא השתדל אחר הרע, דהוא לא השתדל אלא אחר הטוב, ואילו הרע בא ממילא, ושוב אין זה העסק שלו מה שהרע נתגבר ע"ז לעומת הטוב.

ומכיון שכן הנה בשלמא אם אכן אין לו ברירה בכך, שמן השמים סיבבו שלא יוכל לדור בסביבה טובה, ולא יוכל היה לבוא

למתן תורה, אזי מוכח מיניה כי זהו העבודה המוטלת עליו מן השמים, ואזי אכן לא יאבד כלום מחמת כן, וכמו"כ פעמים אכן אסור לו לאדם לעלות למעלה ממדריגתו, אך במקום שיש ענין בכך, ויש ביכולתו להשתדל להתעלות למעלה ממדריגתו, אזי עליו להשתדל בכל יכולתו אחר מה שסייע בידו בעבודת ה', והגם שלעומת זה יתגבר אצלו הרע בענין אחר בכדי שהבחירה תהא שווה, אין זה החשבון של האדם. ומעתה הנה מי שהוא מסוגל להיות אדם גדול, ובכל זאת הינו נשאר לעמוד במדריגתו שלו, ואינו משתדל להתעלות ממדריגתו, אחר שהוא מביא ראיה מאדם אחר שלא היה מסוגל לבוא לכך והוא נכשל ע"י בחי' יצרו גדול הימנו, ה"ז טעות, דאם היה בכוחו להיות אדם גדול והוא לא השתדל בכך אזי הוא לא יהא שווה לאדם זה שדר בסביבה טובה ואעפ"כ לא נתעלה, אלא הוא יהא קטן ממנו בהרבה, דהלה לא היה מסוגל לכך, ולכן זו היתה עבודתו, אך אתה שהינך מסוגל לכך לא השלמת את התפקיד שהיה מוטל עליך, ושוב ע"ז תפול למדריגה נמוכה יותר ממנו, שאתה היית צריך להשתדל אחר הסייעתא דשמיא של המדריגה הנעלית יותר, והיה ביכולתך להשתדל אחר סיעתא דשמיא זו. וזהו קצת משל לענין מה שפעמים צריך האדם בדווקא להתעלות למעלה ממדריגתו, בכדי שע"ז יוכל להיאחז בכך שזו תהא מדריגתו העצמית.

ומאידך ישנם ענינים שלמעלה ממדריגת האדם, ואין לו לאדם להשתמש בהם אלא בדרך רפואה, וכגון מה שבדורות הקודמים השתמשו עובדי ה' ביותר לתיקון המדות ולזיכוך הגוף עם העיצה של סיגופים, וכגון תעניות, גלגלי שלג, להקיף עצמו בקוצים וחרולים, ולשרוף את ידיו וכדו', שסיגופים אלו מסוגלים לזיכוך הגוף, ואילו בזמן הזה סבורים רוב גדולי ישראל כי דרך זו אינה להלכה מחמת חולשת הדור, ובעיקר מחמת חולשת העצבים שבדורינו, שכח הסבלנות הוחלש ביותר, ואם יחזיק האדם בדרך זו לא יוכל לעמוד בכך. והענין הוא ע"ד הנ"ל, דלקושטא דמילתא דרך זו גם בדורות הקודמים לא היתה הדרך העיקרית בעבודת ה', וצריך היה לידע האיק להשתמש בדרך זו כנכון, וזאת משום שהתורה פועלת יחד עם הטבע ומעשה בראשית, וכבר יכול האדם להשלים את עצמו גם ע"י שיתנהג כטבע מעשה בראשית, וככל שיכול האדם להשלים עצמו בלא שיסתור את מעשה בראשית ה"ז דרך טובה יותר, וכן הוא יותר להלכה, ועל כך תנן (אבות פ"ב מ"א) איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם, וכדכתב הרמב"ם (הל' דעות פ"א ה"ד) שהדרך הישרה היא מידה בינונית שבכל דיעה ודיעה מכל הדיעות שיש לו לאדם.

ודבר פלא הוא ענין זה, שהרי התורה כולה משתדלת ביותר על זיכוך המידות וזיכוך הגוף, ובשאר הדתות שבעולם להבדיל משתדלים על כך ע"י יסורים וסיגופים זרים, ואילו התורה אינה מחייבת שום ענין שכזה, דהתורה לא חייבה שום יום של תענית זולת יום הכיפורים, וגם בענין תענית זו נודע כי אין זה תענית ממש, אלא ענינה הוא מצד שיש בה אכילה רוחנית, וכדכתב הרמב"ם (פ"א מהל' שביתת עשור ה"ד) 'מצות עשה אחרת יש

ביום הכיפורים, והוא 'לשבות' בו מאכילה ושתיה, והרי שאין זה תענית ממש, אלא זהו שביתה מאכילה ושתיה, ובעלמא לא ציוותה התורה כלל על סיגופים. ואדרבה, חז"ל (תענית יא.) דרשו מהפסוק "וכיפר עליו מאשר חטא על הנפש" (במדבר ו, יא), וכי באיזה נפש חטא זה, אלא שציער עצמו מן היין, והלא דברים קל וחומר, ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא, המצער עצמו מכל דבר ודבר עאכו"כ. וכן כתיב "אביך הלא אכל ושתה ועשה משפט וצדקה אז טוב לו" (ירמיה כב, טו), ופי' במצודת דוד דיהויקים היה מסגף עצמו במאכל ומשתה, ועשה הרע, בחושבו שהסגוף יכפר על רעתו, ולזה אמר הלא אביך התענג במאכל ובמשתה ועשה משפט וצדקה ובעבור זה היה טוב לו, כי לא עשה הרע, ולא היה לו צורך אל הסגוף. וכמו"כ כתיב "צום הרביעי וצום החמישי וכו' יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים, והאמת והשלום אהבו" (זכריה ח, יט). ואפילו עבודת הקרבנות שזהו בחי' של מסירות נפש, מ"מ כתוב כמה פסוקים על כך אשר זה אינו עיקר העבודה, וכדכתיב "הירצה ה' באלפי אלים וכו', הגיד לך אדם מה טוב, ומה ה' דורש ממך, כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלקיך" (מכה ו, ז-ח), ועד"ז ישנם עוד כמה פסוקים הבאים לקבוע כי לא אחר הקרבנות הוא שצריך להשתדל, ואין זה מעכב, דהעיקר אינו המסירות נפש שבענין הקרבנות.

וכמו"כ בענין סיגופים לזיכור המידות, הרי כבר היה אפשר לאדם שיבזה עצמו ברבים, שיעשה כמה דברים משונים, וינהג בדרך בזיון, ועי"ז יבוא בניקל לענווה. וכן נמי מה צריך להתאמץ כ"כ לכבוש את תאות האכילה וכדו', הלא היה צריך ללמד את נשי ישראל שיבשלו את האוכל באופן שלא יהא לו שום טעם וריח, בלא מלח וכדו', שהאוכל יהא ממש כקש, ובכך יפטר מכל תאוות האכילה, ולמעשה אף אלו שהניחו הרבה מלח במאכלם, מ"מ אנשי ביתם בשלו את המאכל כרגיל, ולא נהגו בעיצה זו. אלא הענין הוא כנ"ל, דכל עיצות אלו טובים הם, אך השי"ת ברא את האדם באופן שישלים את עצמו ע"פ דרכי העולם, ובפנימיות הדברים ה"ז מכיון שכל חוקי מעשה בראשית משתייכים לעסק העלאת ניצו', ואי אפשר להעלות את הניצו' שבהמאכל ולא שום דבר גשמי בלא שיהא לו שייכות לכך, ובאם אין האדם מרגיש את הטעם שבהמאכל אין לו שייכות לכך, ושוב אינו יכול להעלות את הניצו' שבו, דהעלאת הניצו' באה כאשר יש לאדם שייכות לכך, והוא מתקן דבר זה ע"י שהוא מקדש זאת, ובכך הינו מעלה זאת להשורה. וכגון בענין הכבוד ישנם ג"כ ניצו' נפולים, והאדם צריך להשתדל לתקן ניצו' אלו, שלא יהא זאת כבוד מדומה, כבוד של שקר. ולכך סידר השי"ת את טבע האדם באופן שיהיו לו צרכי גוף וצרכי נפש לשוב דעתו ולשלוות נפשו, ובהכרח שיתנהג כטבע העולם מחמת צרכים אלו, ועד"ז ישלים את עצמו.

אלא שלפעמים יש מקום שינהג האדם שלא כטבע העולם, וזהו כענין דרכי רפואה, אמנם ודאי כי עי"ז יהיו לו ג"כ ענינים צדדיים שיפריעו לו, וה"ז כלוקח רפואה שיש לה תופעות לוואי, ואכן זהו רפואה אך צריך לשלם תמורתה, וצריך להתחשב בכך, דהמסגף עצמו עלול שיחלה, ואין לו שום הבטחה שלא יחלה, ועי"ז

שוב לא יוכל ללמוד כדבעי, ויחלש גופו אחר שאינו הולך בדרך העולם. וכמו"כ המבזה עצמו ברבים אכן לא יהא לו כבוד, אך לעומת זה לא יוכל להשפיע על תלמידים, ויהא מבוזה גם בביתו ובעיני עצמו, ויוכל להפריע זאת לשלוות הנפש שלו בעצמו, וכדאמר הגה"צ ר' אליהו לופיאן זצ"ל שעיקר עבודת המשגיח הוא להאכיל כף של כבוד לכל בחור בכל יום, שכל אדם צריך קצת בחי' של כבוד הבריות, וכן מצינו בחז"ל (ברכות יט:) דגדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה, שהתורה אסרה הנהגה כזו הגורמת היפך כבוד הבריות, ולכן דרך זו הינה שלא כהלכה.

וה"ה בהנוגע למה שרוצה האדם להתעלות למעלה ממדריגתו, שבאיזו בחי' ה"ז ג"כ כדרכי רפואה, דלכתחילה יש ביכולת האדם להשלים עצמו כפי המדרגה בה הינו עומד עתה. ואכן לפעמים מזמין השי"ת לאדם מצבים כאלו שבהם הינו מתעלה למעלה ממדריגתו, וכגון בעת נישואי צאצאיו אשר זהו ענין נפלא של שמחה של מצוה, וזהו זמן נפלא של גדלות המוחין, ואם הזמינו לו כן מן השמים הרי שזהו רצון ה' עתה, וכמו"כ ישנם מצבים של שבת ויו"ט, ועד"ז יכול האדם ג"כ לפעמים להעמיד עצמו במצב נעלה יותר, שהינו מייחד לעצמו יום אחד שבו הינו נועל עצמו בבית בפני עצמו כל היום, ואזי הינו מתפלל באריכות גדול, ויוזמר לו אז ניגונים, ויעמיד יום זה לפניו כשמיני עצרת, ואכן זהו הנהגה טובה, ולפעמים אכן אפשר לנהוג כן, אך אי אפשר להרבות בכך. והרבה פעמים חושבים עובדי ה' לנהוג שלא כסדר הרגיל, אולם השי"ת סידר את סדר העולם באופן שלא יוכלו להרבות בכך, והאדם אינו יכול להתעלות למעלה ממדריגתו בכל יום, הן מצד שהמראה בהנהגה זו תיהפך גם זו אצלו למצות אנשים מלומדה, ולבד זאת ייצאו לו מכך גם חסרונות, שיש סדר לאדם האין לקנות שלימות. ולהלכה מכיון שהאדם נמצא במצב שעליו לילך ללמוד ככולל, ואין ביכולתו להתבודד בינו לבין עצמו, שוב עליו לשער בנפשו לידע מהו מדריגתו שלו, ומהו הדרך שע"פ מדריגתו זו, ומאידך מהו המדריגה שלמעלה ממנו, ומהו הדרך שע"פ מדריגה זו, ואי אפשר לו שיאמר כי מה לי לנהוג בכל סדר היום הרגיל, מוטב שאנעל עצמי בבית סגור, ואתבונן בכל היום באין עוד מלבדו וכדו'. ואכן פעמים עומד האדם בהמדריגה של הנהגה זו, וכגון תלמידי בעל התניא זי"ע אשר לפי ערכם עמדו במדריגה זו, ואכן כך היה סדר יומם, אך גם הם לפי ערכם היה להם בחי' של המדריגה שלהם, ובחי' שלמעלה ממדריגתם, והיסוד בכל מקום הוא אשר אף כי יש מקום לאדם שיתעלה למעלה ממדריגתו העצמית, מ"מ ה"ז כדרכי רפואה, ואין זה הדרך הרגיל שצריך לנהוג בו להלכה.

אמנם דרך אחת ישנה אשר הרצה להתעלות למעלה ממדריגתו יכול לעשות זאת בשופי, וזהו ע"י שיוסיף בלימוד התורה, אם ע"י הוספה בעיון התורה, שישקיע עצמו יותר בעסק התורה, ויוסיף ביגיעת התורה, אם ע"י הוספה בחלקי התורה, לעסוק גם בסודות התורה באם שייך שיעסוק בכך, וזאת משום שהתורה הינה חיי עולם, ובה מתאחדים מדריגת האדם עם מה שלמעלה ממדריגתו, וזהו עיקר קנין השלימות, דהתורה משלימה את האדם באופן

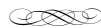
שמשותווה זאת עם מדריגתו שלו, דגם כאשר הינו מוסיף בה ה"ז כמוסיף בתוך מדריגתו שלו, ואין זה כמתעלה למדריגה שלמעלה ממנו, דעבודה זו הינה למעלה ממדריגת האדם וכמו"כ ה"ז ג"כ מדריגתו שלו, ושניהם משתווים בדרך זו, וכדכתיב "זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת וכו'" (ויקרא ז,לז), ודרשו חז"ל (מנחות קי.) שכל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא חטאת ולא מנחה ולא אשם. ולכן הנה הרוצה להתגבר בתחבולות מלחמה נגד היצר הרע אכן יש לו עיצה לקבוע לו יום של התבודדות כנ"ל, אך זהו בבחי' דרכי רפואה, אמנם יש לו עיצה פשוטה שאינה בגדר דרכי רפואה, וזהו ע"י שיוסיף בלימוד התורה כנ"ל. ובאם מתעורר אצל האדם תשוקה לעבודת ה', והינו מרגיש כי הוא מוכרח לעשות

מעשה להשי"ת, אזי העיצה הטובה ביותר היא שיכניס את תשוקתו זו בהתורה.

ועכ"פ נמצא בכלליות בענין מחילת עוונות כי עיקר מחילת עוונות היא כאשר המחילה באה באופן שזהו מדריגת האדם בעצם, כשקנה את השלימות שבה, ומאידך ישנה מחילה הבאה באופן אשר האדם מתעלה למעלה ממדריגתו, אם ע"י שמתעורר בו החלקים הנעלים שבנפשו שלמעלה מן החטא, אם ע"י שלפי שעה או לגבי ענין מסוים נוהגים עמו בהנהגה כאילו שאין לו עוונות, וזהו כתחבולה מן השמים שיוכל להתקרב עי"ז למדריגה זו. ועד"ז גם בעבודת ה' ישנם ב' בחי' אלו, עבודה ע"ד מעשה בראשית כפי מדריגת האדם, ועבודה ע"ד נס למעלה ממדריגת האדם.

פסוקים ומאמרי חז"ל שנתבארו בהמאמר:

"אשרי נשוי פשע כסוי חטאה" – שע"י שהוא מתנשא מפשעיו לחלקי נפשו הנעלים שלא נגע שם החטא, עי"ז הינו נידון כצדיק, שחטאיו מכוסים / "קרית ארבע האדם הגדול בענקים", ודחז"ל זה אברהם אבינו – דהיתה לו שייכות להרזא דאדם בגן עדן כקודם החטא, ע"י קרית ארבע, מערת המכפילה שזהו שער הגן עדן, מקום פנימי בעולם / "וירא אליו ה' באלוני ממרא" – ל' אילנות, כענין עצי הגן עדן, דלאחר המילה נתגלה הרזא דאדם הנותן שקיו דאילנא בגן עדן כקודם החטא / בחז"ל שאברהם אבינו יושב על פתח גיהנם ואינו מניח אדם מהול מישראל לירד בתוכה – במילה הוא הסרת העלה לגלות הרזא דאדם שזהו בחי' גן עדן היפך גיהנם. ועד"ז מבואר כמה ענינים בעת ברית מילה / ענין חטא עץ הדעת שלא נתכפר אלא ע"י מיתה כעוון חילול ה' שאינו מתכפר "עד תמיתון", דהאדם נברא לגלות כבוד שמים בעולם, וע"י החטא נפל ממדריגתו וה"ז ענין חילול ה', שאין ניכר בו כבוד שמים.

שיעור בספר מסילת ישרים

שיעור ס"ב (ב') - פרק יט

פרשת ויקהל תשע"א לפ"ק

טוב ובעל חסד אמיתי, יודע שאין זה נכון כלל, כי מה בכך שהוא עשיר, וכי מפני זה אינו צריך לגמילות חסדים. וכבר ארז"ל (סוכה מט:) גמילות חסדים בין לעניים בין לעשירים. והלוא גם העשיר הוא אדם, וצריך לתת גם לו די מחסורו אשר יחסר לו, וצריך להבין גם אותו ואת הצרכויותיו. כי כמו שלעני יש את הצרכים שלו, כמו כן יש לעשיר את הצרכים שלו, וצריך להבין ולמלא את צרכיו, כמו שצריך לעזור לעני ולמלא את מחסורו. וכגון זה שעשיר רגיל שבני אדם מכבדים אותו, הנה מדרך מידת החסד הוא ליתן לו הצטרפות זו, ולמלא את חסרונו שהוא רגיל בו. וכמו שארז"ל (עירובין פו.) רבי מכבד עשירים, כי ידע שזהו הדבר הנצרך והחסר לעשיר. שהרי רגיל הוא שבני אדם מכבדים אותו, ונותנים לו הכרה ויחס של כבוד וחשיבות, וזהו אצלו כמו מזון וצידה המשביעים את נפשו. ונראה מכאן עומק חכמת התורה, שאינה דורשת מן האדם רק לעשות חסד עם עניים ואביונים, כי אם להתחסד עם כל אדם וליתן לו די מחסורו אשר יחסר לו. כי גם העשיר הוא נצרך לחסד, וגם הוא אדם מישראל שמחוייבים אנו לעשות עמו חסד.

בהמשך למה שהתחלנו לבאר את חלק מידת החסידות שבין אדם לחבירו, שעיקר ענינה הוא - שיהיה האדם בעצם טבע מהותו 'איש טוב' ו'איש החסד', שבטבעו יהיה נובע חסד ורחמים לכל אחד. והתחלנו לבאר את החילוק הניכר, בין זה שעושה צדקה וחסד כדי להרבות את חלקו בעולם הבא, לבין המדריגה הנעלית יותר, שהוא זה העושה חסד מפני שעמד על רצון התורה במצוות שבין אדם לחבירו, ורצון התורה הוא: שיהיה האדם בטבעו איש טוב ומטיב. וכעת נרחיב עוד בזה, ונוסיף עוד כמה דוגמאות, היכן מתבטאת המעלה היתירה של מי שהוא איש חסד בטבעו, ועבד על עצמו להיות איש טוב במהותו.

גמילות חסדים – בין לעניים ובין לעשירים

דהנה יש אנשים שהם בעלי חסד גדולים עד מאד, אך לא יעשו חסד רק עם אנשים שבורי לב ועניים, ואילו כלפי איש עשיר לא יהיה להם שום רגשי חסד וחיבה. ואדרבה לפעמים עוד ירחשו בוז ושנאה לעשירים, ויביטו עליהם בעין רעה ויזלזלו ויבטלו אותם, באמרם: הרי הם עשירים ומוצלחים ולא חסר להם מאומה. אמנם מי שהוא איש

בעל כשרון ואין צריך להתמסר ולעבוד אתו. ולפעמים יכול להיות נמשך מזה שמנהלים ומדריכים את כל הכיתה בדרך המתאימה לאותם ילדים שאינם בעלי כשרונות. ועל ידי זה נגרם שאותם הבעלי כשרונות שהבינו את הגמרא כבר בפעם הראשונה, אין להם מה לעשות עם הזמן, וכאשר מתלוננים לפני רבם שאין להם מה לעשות, יסתכלו עליהם בזלזול וביטול ודנים אותו כסרבנים ונרפים. אך האמת היא שמחנך צריך לעבוד בהתמסרות ולעשות חסד גם עם התלמידים בעלי הכשרונות הגדולים, כי גם הם זקוקים ונצרכים לחסדיו.

גמילות חסד האמיתית – בתוך ביתו של אדם

עוד מקום יש בו מתבטא חילוק יסודי בין בעל צדקה וחסד בעלמא, לבין מי שנעשה איש חסד ואיש טוב. דהנה ישנם אנשים כאלו שכלפי חוץ הם בעלי חסד גדולים, אך בביתם, לבני ביתם וילדיהם שהם הם הקרובים ביותר אליהם, יכולים הם להתנהג באכזריות וברוע לב, ולתבוע מהם ללא הרף שיעשו ויביאו להם כך וכך. ואדרבה יש להם עוד אמתלה ותואנה: הרי אני 'בעל חסד', והנני איש טרוד וידי מלאות עבודה להרבות במעשי חסד עם כל העולם. אך באמת, כשהאדם הוא בביתו, שם ניכר ונבחן, בהבחנה גדולה וחזקה, יותר מכל מקום אחר, אם הוא באמת 'איש טוב'.

כי סוף כל סוף הרי כן הוא דרכו של עולם, שבמקום שהאדם מקבל כבוד והערכה, וכל אחד משים אל לבו להבחין ולהוקיר את מעשיו, בוודאי יראה לעשות עבודה טובה, שיודע הוא שיקבל עליה יקר וגדולה. ומי שהוא בעל חסד כלפי חוץ, הנה שמו הולך לפניו כאיש החסד הגדול, וכל אחד יודע שהוא הינו רב חסד. ואפילו אלו שבאים למקומו משאר מדינות, יודעים כבר שהוא הוא האיש שהולכים אליו כשצריך לסדר איזה דבר חסד ועסקנות. והרי הוא מקבל כבוד הרבה על מעשי חסדיו. ושוב אין בזה רבותא כ"כ, כי מובן הוא שבמקום שמקבלים כבוד מוציאים מן הכח אל הפועל דברים טובים ונפלאים. אבל כשהאדם נמצא בביתו, ששם אין אף אחד נותן לו כבוד, ואין מייקרים ומחשיבים כל דבר שהוא עושה, [אף שטוב אחרית דבר, וסוף הכבוד לבא, ויהיה לו כבוד גדול מכך בזה ובבא, אבל בפשטות הרי אין מקבלים כבוד ממה שעושים בבית] - הנה כי כן שם ניכרת מהותו האמיתית אם הוא איש חסד ואיש טוב באמת.

שאם הוא איש טוב במהותו, משכיל הוא להבין שחובת החסד בבית איננה פחותה ומועטת מעשיית חסד עם אחרים. ואדרבה קיי"ל להלכה (בבא מציעא עא.) דעניי עירך קודמים, ועוד אחז"ל (ספרי פרשת ראה פסקא קטז) שבמצוות צדקה, אם יש לו אח שהוא אביון הרי הוא

עוד ממעשי החסד הגדולים שיכולים לעשות עם אדם עשיר, הוא, דהנה בנוהג שבעולם רגילים העשירים שאין להם אוהבי אמת, אלא שמסתובבים סביבם הרבה אנשים המתרפסים ומתחנפים אליהם בחלקת לשונם. ומאידך גיסא אלו האנשים שהם אנשי אמת ולפניהם לא יבא חנף לעשירים, ילגלו ויבטלו את העשיר, ובזו יבזו לו. וכאשר העשיר נכנס לבית המדרש, אין גם אחד שיסתכל עליו ויתנהג עמו באופן רגיל. זה יביט עליו כמי שיש לו כתר מלכות בראשו ויתרפס אליו ברצי כסף, וזה יביט עליו בחיצי לעג ובעין רעה כאילו הוא שודד וגזלן, ואף אחד אינו מתחבר עמו להיות לו לחבר נאמן. ונמצא שלאמיתו של דבר העשיר הוא נזקק ונצרך גדול. וכאשר נשאל אותו, נוכח לראות שמבקש הוא שישכחו מהעשירות שלו, ולא יביטו עליו כל היום כעל עשיר, ויתנהגו אליו כאל כל אדם רגיל מן המניין. ורוצה לראות עצמו כאדם פשוט ורגיל מן השורה, ושיוכל להיות חבר וידיד שוה בשוה עם כל האנשים. והנה אם אחד יעמוד על הדבר, ויתחבר עמו בידידות רעים רגילה, הרי עשה עמו חסד גדול ונשגב, והשלים לו דבר שהיה חסר לו ביותר.

אלה וכאלה הם דברים שלא יעמוד עליהם רק מי שהוא 'איש חסד', המשתדל לחשוב ולהבין את ההצטרפויות של כל אדם. כי מי שלא יעמוד להתבונן ולחשוב בדבר, בוודאי שלא יבין לעולם מה שחסר לזולתו. וזה הוא עיקר גדול במידת החסד, להיות איש חסד המתעמק להבין מה שחסר לכל אדם, ומה הם צרכיו. כי איש חסד אמיתי אינו רק עושה חסד וצדקה, אלא גם מתעמק במידת החסד, ומשיג אותה לעומקה, ומעמיק ומשכיל להתחסד עם כל אחד כפי הצטרפותו. ולא עוד אלא שהוא נעשה 'איש טוב' בטבעו, עד שהוא חש ומרגיש מעצמו מה חסר לחבירו. ולאיש טוב יש לב המרגיש גם את השני. והנה על דבר זה יעמוד רק מי שנעשה איש טוב בטבעו, ואילו זה שהוא בעל צדקה גדול, אמנם ידאג לאסוף ממון הרבה למקרי הרחמנות הגדולים, ולקרנות היתומים והאלמנות. אבל לא יהיה משכיל אל דל לעשות חסד גם עם אדם שהוא משופע בנכסים, שבאמת גם הוא הוא אדם הנצרך לחסדי הבריות.

ומדי דברינו מענין זה, הנה כמו כן הוא בשדה החינוך. דהנה יש מחנכים מסויימים שהם מתמסרים רק עם התלמידים בעלי הכשרון, ואומרים שיעורים טובים וחריפים, ומזניחים לחלוטין את הבחורים בעלי הכשרונות החלשים. והנה הא פשיטא שזהו חסרון ומגרעת גדולה, וחסר להם חלק מהותי בחינוך, ואינם ראויים להיות מחנכים. אך לעומת זה יש מחנכים שמחמת טוב חסדם הם מתמסרים רק עם הבחורים החלשים, ואילו אל הבעלי כשרון לא יתייחסו ולא יתמסרו כל כך לתת להם כל צרכם, בחשבם, הרי הוא

קודם לכל שאר האנשים. וי"ל שאכן זהו כוונת התורה במה שנתנה העדפה וקדימה במצוות הצדקה לאחיו ולבני משפחתו. כי אדם הנותן צדקה לאחד מבני משפחתו, הרי לא יהיה לו מזה כל כך כבוד, ואף אחד לא יעריך אותו על חסדו, כפי שהיו מוקירים אותו אם היה נותן לאיש נכרי אשר לא אחיו הוא. ואכן חסד זה הנעשה שלא על מנת לקבל כבוד הוא חסד אמיתי יותר.

כללו של דבר, שמי שהוא 'איש טוב' בעצם ובמהותו, הנה היכן שרק יהיה ובכל פינות שיהיה פונה יעשה אך טוב וחסד, בכל פעם כפי הנצרך, חסדים גדולים וקטנים. ותמיד הרי הוא בוחן ומפקח לראות במה יוכל למלא את צרכיו של כל אחד הנקלע למחיצתו, בכל אופן שרק יוכל. ובאמת הוא ענין נרחב הצריך עוד הרחבה יתירה וביאור מקיף. ויכולים לדבר עוד הרבה בענין זה, ולא נגענו רק במקצת הענין. ודרכינו בשיעורינו אלה הוא רק לעורר ולהעיר על הענין, כדוגמת מ"ש המנחת חינוך בספרו הרבה פעמים שלא בא להרחיב הדברים ולבאר כל צרכו כי אם להעיר. וישמע חכם ויוסף לקח כל אחד לפי דעתו, וירחיב את הדברים מעצמו. והוא יסוד גדול במהלך החיים של העובד ה' - שיעשה לאיש חסד. וכשאדם נעשה לאיש חסד במהותו, הרי זה דבר נשגב ונעלה עד מאד. וצריך להכניס בזה מחשבה רבה והגיון לב.

מי שנעשה 'איש טוב' משכיל לראות בכל דבר את הטוב שבו

כשאדם נעשה 'איש חסד' הרי נהפך לאדם אחר, וכל מהותו ואופיו משתנים להיות 'איש טוב'. ומלבד זאת שהוא מטיב ומתחסד עם אחרים. עוד זאת נשתנה לטובה, שרואה בכל דבר רק את ה'טוב' שבו. כי הן דרכם של בני אדם להתאונן ולהתלונן על כל דבר. ומבחינים לראות בכל דבר את הקושי ואת הרע שבו, ותמיד עסוקים לראות את כל המעשה הרע שנעשה תחת השמש, ואת כל הדברים שהם הבל ורעות רוח. ויביטו אך ורק על הדברים שאינם טובים ועל הנקודות הרעות. בין על עצמם ובין על אחרים, ובין על כל מאורעות העולם. וניתן לומר שרוב רובם של בני אדם רואים ומתבוננים על הרע יותר מן הטוב.

ומסופקני כמה אנשים יש שכאשר יוצאים לחוץ, ורואים איך שהשמש זורחת, מתבוננים לחשוב איזה עולם נפלא ונהדר הכין הקב"ה לפניהם. הנה השמש זורחת ומאירה יפה כל כך, הרי זה נשגב מאוד. אמנם מי שהוא 'איש טוב', רואה ומכיר בכל דבר את הטוב שבו, ורואה כסדר את הטוב של 'עולם חסד יבנה', וכשהשמש זורחת לבו מלא בהכרת הטובה להקב"ה שהכניס אותנו בתוך עולם מלא זיו ומפיק נוגה. ואם יהיה יום המעונן, חושב הוא בהתפעלות, הנה הקב"ה כיסה שמים בעבים ומכין לארץ מטר, שהרי

העולם נצרך לגשמים, וכל זה הוא לטובת העולם. כמו כן יתבונן שהקב"ה עושה טובה גדולה עם העולם במה שיש לעיתים יום המעונן, כי אם היתה השמש זורחת תמיד היו בני אדם מתרגלים אליה, ולא היו מכירים את טובתה. ורק על ידי זה שהרבה פעמים הוא יום המעונן, הנה אחר כך כשהשמש יוצאת וזורחת ומאירה לארץ ולדרים עליה, יש כאן התחדשות חדשה, ומכירים את טובה ביותר ונהנים יותר מאורה. כי כל תענוג שהוא תענוג תמידי אינו תענוג, ורק כשיש בו התחדשות ניכרת הנאתה וטובתה. וממילא גם זה הוא מחסדי ה' הנשגבים. וכדומה יחשוב מחשבות בלבו להתבונן ולראות בכל דבר את הטוב שבו.

או לדוגמא כשיוצא אדם לרחוב העיר ורואה את הטרעפיי"ק לייט"ס (אורות המסמנים לעצור תנועת הכלי רכב), מתבונן הוא בחכמה הנפלאה שנתן הקב"ה לבני אדם, שיוכלו ליישב את העולם על מכונו ועל סדרו. שהרי כמה חכמה מושקע במערכת זו, שיהיה מסודר מעצמו בסדר מסודר על ידי כמה סוגי אורות הפועלים ע"י מכוונות שונים, תנועת הכלי רכב שידעו מתי לנסוע ומתי לעצור, בלי שיעמדו עליהם שוטרים ומפקחים. וכן כשרואה איך שכל הדרכים והרחובות סלולים וכבושים, ויכולים ללכת ולנסוע עליהם בלי הפרעות ותקלות מטיט ורפש. וכדומה לכך ניתן להתבונן בכל מיני כוחות וחכמות גדולים וכבירים שנתן הקב"ה לבני אדם בעבור ישוב העולם. והרי זה חסד שעשה הקב"ה עם הבריאה, שהכניס בה כוחות כאלו ונתן בינה לבני אדם שיוכלו להשתמש בהם לצרכם. ומחסדי ה' הוא שמנהיג את הבריאה בדרך כזה שבני אדם יוכלו להשית עצות בנפשם, ולהמציא המצאות שונות להקל על חייהם ולדאוג לכל צרכם. וכשמתבונן בזה רואה איך שכל העולם אשר ברא הקב"ה הנה טוב מאד הוא, והכל הוא טוב ונעים ומשובב נפש כל כך.

ומכל שכן כאשר עומד להתבונן ולהודות להקב"ה שלא עשני גוי. ומתבונן לרגע אחד, כמה מליוני גוים יש בעולם, והוא הוא מהיחידים בעולם, מהמעט מכל העמים, אשר יכול להכריז ולומר, אתה בחרתנו מכל העמים. וכן מכל היהודים שבעולם הרי הוא מהמעטים ומהשרידים אשר ה' קורא. שהרי כמה יהודים יש בעולם החרדים לדבר ה'. והוא הינו ממש מהמיעוטא דמיעוטא מאנשי העולם שזוכים שיהיה להם הכרה וידיעה בהקב"ה ובמעמד הר סיני, וללמוד את תורת ה'. ושכל העולם הן בהוה והן בעתיד שייך להם ולחלקם. ועל זה אומרים אשרינו מה טוב חלקינו ומה נעים 'גורלינו', כי לפי שיעור היהודים, ובפרט שיעור היהודים החרדים בעולם, שאנו מהמיעוטא דמיעוטא, נחשב לנו ממש כאילו הרווחנו בגורל, והמזל שפר עלינו להיות מעם ה' ונחלתו.

עבודת השמחה וההודאה על כל הטוב והחסד

כמו כן יכול האדם לחשוב ולהתבונן על הכשרונות שנתן

לו השי"ת, - שהרי הקב"ה נותן לכל אחד כשרונות טבעיים מיוחדים - ולהכיר את טובת השי"ת ולהודות אליו. וכהנה וכהנה יכול האדם להתבונן בטובות אשר היטיב השי"ת עמו ועם כל העולם. ואיו צריכים לקבול ולהתלונן כל היום. ויש הרבה שמחמת שרגילים בעבודת הענווה, מתרגלים הם לראות רק את החסרונות ואת המגרעות שלהם. אך באמת, לכל עבודה יש את מקומה. שלעבודת הענווה יש את מקומה, ומאידיך יש ליתן גם מקום לעבודת השמחה וההודאה להשי"ת על כל הטובות אשר עשה עמו. וליתן שבח והודאה להשי"ת על זה שהוא בעל כשרון ויכול להבין את היטב את לימודו, שהוא דבר נפלא ונעלה. וכמה אנשים יש שמתבוננים בדברים אלו. ואילו זה שהוא 'איש טוב' מתבונן ורואה בכל דבר את ה'טוב' שבו.

וזה שעבד על עצמו להיות 'איש טוב' 'איש חסד', הנה - עולם חסד יבנה, שבזה יכול הוא לבנות הן את עולמו שלו, והן את עולמם של אחרים. והוא כסדר משפיע 'טוב' על אחרים, ונובע אמירות נעימות ודברים טובים, וכולם ישבעו ויתענגו מטובו ומאור פניו. ואכן יש אנשים כאלה שיכולים להגדיר אותם ולומר עליהם שהם 'אנשים טובים'. שהם אנשים אשר רוח בהם, ובכל מקום שמגיעים הם משרים רוח טובה ומצב נעים. וכאשר נמצאים אנשים במצב-רוח רע, ואותו איש טוב אשר רוח בו מגיע למחיצתם, הרי הוא עושה 'מצב' טוב, ומדבר דיבורים נכוחים המחזקים ומאמצים את הלב, והוא מוציא לאור את הטוב שיש בכל מצב. וכל זה בא מזה שעבד על מידת החסד באופן של גדלות, להיות 'איש טוב', איש שרואה בכל דבר רק את הטוב, ואיש שחי בעולם שכולו טוב והטבה.

ומידה זו היא מידה נשגבה ונעלית עד מאד, ומידה יסודית ועיקרית בעבודת ה'. שהרי כל אלו שבצעירותם לקחו עצמם לעבודת ה' בחוזק ובתוקף, ולאחר מכן נפלו וירדו לגמרי, לא היה זאת כי אם מחמת איזה צער ודאבון נפש שהיה להם, ולא היה להם את היכולת לראות את המצב באור הנכון. ותמיד היו רואים את הנקודות הרעות שבהם ולא השכילו לראות הכל בדרך טובה - למצוא את הטוב שיש בכל דבר. ומכיר הנני כמה יחידים, שאכן מידה טובה זו יש בהם, שהם רואים בכל אדם ובכל דבר רק את הטוב שבו. ואכן רואים בחוש שנתגדלו ונתעלו להיות ממש אנשים נעלים ונשגבים, וכל זאת עבור מידה טובה זו שהיתה בהם - שהם אנשים טובים, ורואים את הטוב בכל דבר ומוצאים את הטוב בכל ענין.

זכורני את הגאון רבי יעקב קמנצקי זצ"ל, שהיה ראש הישיבה בישיבת תורה ודעת, והוא היה 'פארציטישע ראש ישיבה'. והוא היה לו מעלה זו, שבכל ענין היה מוצא איזה נקודה טובה. ואפילו כשהיה מגיע ללויה, והיה צריך

לשאת דברי הספד, אזי אפילו במקרים שהיה איזה צרה ואסון גדול, כגון שאיזה אדם נסתלק צעיר לימים, וכל אחד היה נבהל ונשתומם מהשוד והשבר - היה מיישב את המצב שאין זה נורא כל כך כמו שנראה לעין, ודברי ההספד שלו היו בעיקר דברי רוגע ותנחומים. ומעולם לא היה בוכה בהלווית המת.

זכורני שהיה פעם לוי של איזה אדם צעיר שנפטר בדמי ימיו. ובדברי ההספד סיפר רבי יעקב, שהוא זוכר את הורי האיש ההוא עוד מלפני המלחמה, - 'פון דער היים', שלא נפקדו בזרע של קיימא שנים רבות, עד שנולד להם ילד זה, אחרי שהוריו העתירו והפצירו בתפילה. והוא היה 'אויסגעבעטנער קינד', והיה נחשב אז למופת ולפלא שנולד להם ילד זה. ואמר רבי יעקב, שכשמפצירים בתפילה להוליד בנים, אין יכולים לפעול תמיד גם שיהיה לבן הנולד אריכות ימים. ולפעמים אין יכולים לפעול רק על ילד שיחיה איזה סכום קצוב של שנים. וכמו שמצינו בשמואל הנביא שאמו חנה היתה עקרה והרבתה להתפלל שיתן לה ה' זרע אנשים, ולא האריך ימים וחי רק נ"ב שנה. כי לא היתה יכולה חנה לפעול בתפילתה שיחיה יותר משנים אלו. וכמו כן אדם זה שהיה 'אויסגעבעטן קינד', הנה כנראה שלא היו יכולים לפעול עליו רק על מספר השנים האלו שחי. ובכן צריך להודות להקב"ה שנתן לו שנים אלו שיהיה חלקו בחיים. ואלו היו דברי ההספד שלו, ובהם המתיק את המצב, שאין זה רע כל כך, ויכולים למצוא גם כאן את הנקודה הטובה. וכן יכולים בכל דבר ובכל מצב להוציא את הדבר הטוב שבו. ולגלות את הטוב שבו ואת הטוב שבאחרים.

מסגולות איש הטוב והחסד, להשרות אוירה טובה על כל הסובבים אותו ולחלצם ממיצר

ויש אנשים שבכל קושי המתעורר להם, ולכל מצב קשה שהם נקלעים, הם מאבדים את עשתונותיהם לגמרי, ומסתכלים על הקושי בעיניים שחורות ובמרירות קודרת, כאילו הוא קץ העולם. ואע"פ שמטבע העולם שאכן האדם נקלע ומסתבך לפעמים בבעיות שונות, אך צריך לדעת שאין זה קץ העולם. ואין צריך להגדיל את צרותיו יותר ממה שהם. ועליו לדעת שעוד יש לו אחרית ותקווה. ועיקר הקושי בהרבה צרות, הוא מה שהאדם מגדיל את הקושי בדמיונו, ובזה עושה אותה הרבה יותר גרוע ממה שהיא באמת. ומי שהוא איש חסד ואיש טוב, משרה בכל סביבותיו אוירה טובה, שעל ידיה יכולים להביט על הקשיים המתעוררים מן הזווית הנכונה, ועל ידי זה יכולים בנקל יותר לפתור את הקשיים ולהיחלץ מהם. וזה שאמא"כ, עולם חסד יבנה, שעל ידי מידת החסד יכול האדם לבנות את עצמו ולהתעלות מעלות רמות, וכן יכול הוא לבנות את עולמם של אחרים, ותהיה לו השפעה על

רבים וכן שלמים. ואז נשתנה כל מהותו למהות אחרת לגמרי, וחי בעולם אחר ונעלה יותר.

ונתבאר לנו מקצת ממעלותיו וסגולותיו של מי שעובד על עצמו להיות 'איש טוב', ו'איש החסד'. וצריכים הרבה להתעמק בהבנת מידת החסד. והמתעמק במידת החסד, מתעמק גם להבין את האדם האחר ואיך לעשות עמו חסד. ומחלקי ההעמקה הנצרכת במידת החסד, הוא, שידע כל אדם בעצמו איך יכול הוא לעשות חסד עם אחרים לפי מדריגתו ומעמדו. וכגון שעשיר צריך לעשות צדקה וחסד בממונו, ומי שהוא איש מכובד, יכול הוא לעשות חסד על ידי זה שהוא נותן ומשפיע כבוד לאחרים. כי איש מכובד כגון רב ורבי, נמצא במצב כזה שאנשים נותנים לו כבוד הרבה, וכשאדם נכנס לבית מדרשם והם מחלקים לו כבוד. הרי זה כאילו לקחו חלק מהכבוד שלהם ועשו עמה חסד עם השני. והרי זה כמו מי שיש לו ממון הרבה ומחלק מממונו לנצרכים. ואדרבה יש לומר שהוא חסד גדול יותר, כי בטבע האנשים שאוהבים כבוד הרבה יותר מכסף. והמכבד את הבריות ונותן כבוד לאחרים, הרי הוא עושה בזה חסד נשגב ביותר. ולפעמים על ידי נתינת כבוד יכולים להחיות אדם הרבה יותר ממה שנותנים לו כסף. וכשנותנים לאדם יחס של ערך וחשיבות, יכולים להעמידו על מכונו, ולהאיר ולגלות בו את כוחותיו.

מידת החסד - פתח תקוה ודרך תיקון לשפלים ביותר

עוד ממעלת מידת החסד הוא. שעל ידי מידת החסד פתח הקב"ה פתח של תקוה להמציא דרך תשובה ותיקון באופן נשגב גם לאנשים פשוטים ביותר. והקב"ה משתמש במידת החסד להמציא תיקון לחוטאים הגדולים ביותר. וע"ז אמה"כ (תהלים לג, ה) חסד ה' מלאה הארץ. שחסדי ה' מלאים ומגיעים גם לאלו שירדו עדי ארץ, האנשים הפחותים והשפלים ביותר, ואלו שהרבו לחטוא עד בלי די - מכל מקום פתח להם הקב"ה פתח, לתקן אותם ולכפר על עוונותיהם, על ידי מידת החסד. וכן אמה"כ (משלי טז, ו) בחסד ואמת יכופר עוון. ש'חסד' הוא אחד מהאופנים שעל ידיה יכולים לתקן את כל הפגמים. ויכולים לראות עד היכן הדברים מגיעים, ממה שמצינו שאמר דניאל לנבכדנצר וחטאך בצדקה פרוק (דניאל ד, כד), שעל ידי שיתן צדקה לעניים יכופר לו אפילו העוון של חורבן בית המקדש, שגם זאת יכולים לתקן על ידי עשיית חסד. ונמצא שהוא פתח תקוה נשגב ביותר לכל אחד ואחד.

והנה בפשטות עצם עשיית החסד זכותה גדולה מאד לכפר ולתקן את העוונות. אך ניתן להרחיב הדבר יותר, ונבארו בדרך משל. דהנה נצייר לעצמינו אדם שהוא מגושם ופחות ביותר, ועזר לו השי"ת, ולקח עצמו לעשיית

חסד ולהיות איש טוב ומטיב. והנה יש כמה וכמה יהודים שבאים מהתם להכא - מירושלים עיה"ק, לקבץ נדבות, ואף אחד אינו מחשיב אותם וכמעט שאין שמים על לב אליהם. ויש מהם יהודים כאלו שממש יכולים לומר עליהם שהעולם עומד עליהם, יהודים עובדי ה' מופלגים ביותר. והשי"ת הזמין לאותו אדם פשוט שיעשה חסד עם אחד מיהודים אלו, [וכנוהג שבעולם, שהאנשים הפשוטים מרבים יותר בעשיית חסד מאלו היושבים באהלה של תורה והעובדי ה']. ונזדמן לו לעשות חסד עם יהודי שהוא בקי בש"ס ופוסקים, והוא בעל מקובל הבקי בחכמת הקבלה ומייחד יהודים, - ואכן נמצאים ביניהם יהודים כאלו - שלדאבון לבו נשתרגה על ראשו עול הפרנסה ולא היה לו מוצא לכסף לנישואי צאצאיו, ומזה בא לידי דאגה ודכאון הנפש ולא היה יכול להשית עצות בנפשו, עד שלא היה יכול ללמוד ולהתפלל. ואדם פשוט זה לקח על עצמו להיות לו לעזר ואחיסמך, וסייעו בסיוע שיש בו ממש, ובזה החיה את נפשו והיה יכול לחזור לעבוד את ה' כמקדם.

ונמצא שלאותו אדם יש חלק בראש בכל התורה והתפילה שאותו יהודי צדיק ילמד ויתפלל במשך כל השנים הבאות. כי על ידי החסד שעשה עמו היה יכול ללמוד ולהתפלל ולכוון כוונות ויחודים. וזכה האדם הפשוט הלזה בזכיה גדולה, שרבים וטובים ממנו לא זכו לכך - שיהיה להם חלק בעבודתו של יהודי צדיק זה. ולא זו בלבד אלא שהרי כל העולם היה נצרך וחסר את התורה והעבודה של יהודי זה, והרי העולם עומד על עבודתם של צדיקי האמת, ועל ידי שהקב"ה המסבב כל הסיבות הזמין לאדם זה לעשות חסד עם צדיק אמיתי זה, נמצא שיש לו חלק בהעמדת וקיום העולם ומלוואו.

או שנצייר לעצמינו דרך משל, שאיזה אדם פשוט והמוני נכנס לארגון ההצלה, [שהוא דבר נשגב ביותר. ואין כוונת דברינו בזה להורות למעשה, אם להיות מחברי ההצלה. ואין זה דבר השווה לכל נפש. ומי שיכול לשבת באהלה של תורה וללמוד יכול לעסוק גם בחסדים אחרים. ובדרך כלל הוא דבר הנמסר לאנשים הפשוטים יותר. אבל עכ"פ צריך לדעת שגדלה מאד זכותם של אלו העוסקים בכך, ויהיה להם על זה שכר וחלק גדול לעולם הבא, וכבר ארז"ל (בבא בתרא יא.) המציל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא. והם עוסקים יומם ולילה בהצלת נפשות מישראל במסירות נפש, ויכולים לקרות להם בכל עת ובכל שעה וגם באמצע הלילה, ותמיד עומדים הכן לעזור ליהודים]. והזמין השי"ת לאותו אדם, שעל ידי פעולתו הציל את צדיק הדור ממוות לחיים. וכמה וכמה שנים לאחר מכן עומד העולם ומתקיים בזכות צדיק הדור הזה. וכל זה נזקף לזכותו של אדם זה שבמעשי חסדו הציל את הצדיק.

ולפעמים יכול להיות, [הגם שכמובן אין מוכרח הדבר

שיהיה כן], שאותו אדם שהציל את חיי הצדיק היה חוטא גדול ביותר. וסיבב הקב"ה, שעל ידי מידת החסד שלו התגלגל לידו זכות גדולה זו. ועל ידי כן המציא ופתח הקב"ה תיקון נורא ונשגב לנפשו החוטאת, שיוכל להיות לו חלק בענינים גדולים וגבוהים ביותר. ולכל זה זכה ע"י מידת החסד. וכל זה הוא מלבד זכות מצוות החסד כשלעצמה. ונתבאר לנו מזה איך פותח הקב"ה על ידי מידת החסד - תיקונים וחסדים אפילו לנשמות הנדחות ביותר. ונראה מזה גודל חשיבות מידת החסד.

דרך התורה – 'ורחמיו על כל מעשיו' אפילו על בעלי חיים וגויים

עוד ענין יש שצריך לבארו מדי עסקינו בביאור מידת החסד. שצריך לדעת שדרך התורה הוא דרך החסד והרחמים. ורחמיו של הקב"ה הוא על כל מעשיו אפילו על בעלי חיים. וכן ארז"ל (בבא מציעא פה.) שרבינו הקדוש באו עליו יסורים מפני שלא ריחם על העגל כשהולכו אותו לשחיטה ואמר לו זיל, לכך נוצרת. וזהו הוא אף לפי נגלות התורה. ומכ"ש שעל פי פנימיות התורה שבה מפליגים מאד בחובת ובמעלת מידת החסד והרחמים. והאר"י הק' אוסר להרוג שום בריה שבעולם אפילו זבובים ויתושים, [כמ"ש בשער המצוות פרשת נח: מורי ז"ל היה נזהר שלא להרוג שום רמש מן הרמשים, אפילו מן הקטנים והפחותים כגון פרעושים וכנים וזבובים וכיוצא באלו, ואף אם הם מצערים אותו]. ויל"ע לפי דברי האר"י, אם מותר לעשות איזה פעולה בדרך גרמא להרוג את היתושים המצערים את האדם, וצריך לשאול זאת אצל המקובלים. אך עכ"פ לפי האר"י צריך האדם להיזהר מאד במידת החסד, להיות רחמיו על כל מעשי הקב"ה, ושלא להרגם ולצערם על חנם. ומהאי טעמא כשהיו חסידים שואלים מרבתייהם אם ללמוד את אומנות השחיטה, הנה על פי רוב היו הצדיקים משתמטים לכתחילה שלא להורות לאדם ולא ליעץ לו להיות שוחט. והיו סבורים שאם יכולים להתפרנס שלא ע"י אומנות השחיטה עדיף טפי. והגם שבוודאי צריך שיהיו שוחטים. ומצד אחד מצינו ששוחט הוא ענין גדול, ונפסק בהלכה ששוחט צריך להיות ירא שמים מרבים. ומלבד זאת יש תיקונים גדולים במעשה השחיטה, שמתקנים הן את הבהמה והן את הנשמות המגולגלות בה. אבל מפני שסוף כל סוף יש בזה ענין של צער בעלי חיים וכעין אכזריות, לא רצו להורות בהדיא בדבר זה.

ורואים עד היכן הדברים מגיעים שאפילו בעבודת הקרבנות, ארז"ל ששחיטה כשירה בזר ורק מקבלה ואילך מצוות כהונה (ברכות לא:), ובזוה"ק (פרשת נשא דף קכד.) איתא, שהכוונה שלכתחילה יש להדר שרק זר ישחוט את הקרבנות והכהן לא ישחוט, כי כהן הוא איש החסד מסיטרא

דרחמי, ואסור שיהיה לו שום עסק עם דבר שיש לו שייכות עם צער ואכזריות. ולפי הזוה"ק, 'שחיטה כשירה בזר', היינו שההידור והכשר המצוה של השחיטה היא שתיעשה על ידי זר. והגם שהמדובר כאן בשחיטת קרבנות הנקראת זבחי אלקים והיא עבודה נעלית ביותר. מ"מ מפני שהדבר נוגע בדבר צער לבעל חי, א"כ יש לדבר זה שייכות עם מידת הדין, ולא יעשה אותה הכהן שהוא מסיטרא דרחמי. ונראה מזה שדרכה של תורה הוא דרך החסד והרחמים.

ואפילו על גויים ואומות העולם צריך להתייחס בחמלה ורחמנות. ובוודאי שצריכים לדעת שהגויים הם כבהמות השדה ואין לנו שום שייכות וקשר עמהם. אמנם הרבה פעמים רגילים בני אדם לומר ולדבר על גויים בדרך קללה, שיפגר ויסתלק מן העולם, וכדומה. וזאת, מחמת שכלל ישראל הרגילו עצמם להבדיל ולהפריד עצמם מן הגויים, כדי שלא יהיה לנו שום שייכות והתחברות עמם. ומזה שרגילים לקלל ולגדף את הגויים אולי יוצא מזה איזה דבר טוב, שעל ידי זה מתרחקים ונפרדים אנו מהם ביותר.

אבל באמת צריך לדעת שבוודאי אין הדבר נכון על פי תורה. ומצינו (סנהדרין מו.) שהקב"ה מצטער אפילו על דמם של רשעים שנשפך. וכן אמרו במדרש (במדבר רבה כ, א) שנביאי ישראל רחמנים הם ומתנהגים במידת רחמים אפילו על עובדי כוכבים, שכן ירמיה הנביא אפילו כשניבא פורענות על מואב אומר (ירמיה מח, לו) לבי למואב כחלילים יהמה, וכן יחזקאל אומר (יחזקאל כז, ב) בן אדם שא על צור קינה. [וכמובן שאין הדברים אמורים על השונאי ישראל כהיטלר וכדומה, שאז אדרבה מצד מידת החסד צריך לראות לאבדם מן העולם, שזהו טובת העולם, כי רשעים אלו מאבדים ומחריבים את העולם].

וכבר היה מעשה באיזה עיירה קטנה שהיה איזה מאורע שנהרג שם איזה גוי שהיה ידוע בעירו, והיהודים והבני תורה באותו מקום קיללו אותו וביטאו רגשי שמחה על הריגתו. וובעל תשובה אחד שהתגורר שם שאל את אחד מאנשי העיר, אם אכן נכון הדבר להתבטא כן על פי תורה. וכששאל אותי לחוות דעתי בזה, אמרתי לו שבוודאי שאין זה נכון על פי תורה, והתנהגות כזאת הוא להדיא כנגד התורה. ועפ"י תורה, ורחמיו על כל מעשיו כתיב. ובוודאי שאין זו דרכה של תורה לשמוח אפילו כשגוי מת, והרי צער בעלי חיים דאורייתא, ואין הגוי גרוע יותר מבעל חי.

והתורה היא כולה חסד ורחמים, ואינה מבקשת בצערו של אף אחד. ואף שיש כמה מיני עונשים בתורה, הוא גם כן רק מן המוכרח לטובת האדם שיהיה לו תיקון על ידי זה, אבל מאתו ית"ש לא תצא הרעות. ובכן צריכים להתרגל הרבה בזה, ולהתלמד איך להרגיש ולחשוב על פי תורה, באופן של טוב וחסד. ואז תהיה לכל העבודת ה' מהות אחרת לגמרי, באופן נעלה ביותר, וכמו שנתבאר.

פנינים על פרישת השבוע

פרישת יתרו

ולכן יש מקום לחשוב שכל מה שהוצרך התורה לזוות על ע"ז, הוא רק בזמן שיש יצרא דע"ז, אבל אחר שכבר ליכא יצרא דע"ז כבר אין צורך להזהיר על זה, כיון שכבר בטלה יצרא דע"ז, וממילא לא יעבדו ע"ז, ולזה אמרה תורה על פני, שזה האזהרה נכרך תמיד כל זמן שאני קיים, וגם לאחר שכבר בטלה יצרא דע"ז.

ובזה שאמרה תורה "על פני", רימזה בכהן התורה הטעם למה באמת צריך להצויו גם לאחר שכבר בטלה יצרא דע"ז, כי ע"ל פני" בגי' עמל"ק, והיינו שמחמת שישנו עדיין בעולם קליפת עמלק, לכן צריך עדיין הצויו של לא יהיה לך אלהים אחרים, שהגם שליכא יצרא דע"ז ממשי, מ"מ ישנו לקלי' של עמלק, שעמלק הוא קלי' של מינות ואפקורסות שמכנים ספיקות בהאמונה ח"ו, שהוא ג"כ קלי' כמו אלהים אחרים, וזה הקלי' ישנו תמיד עד למיקון השלם, ולכן צריך תמיד לזה הצויו של לא יהיה לך אלהים אחרים כנגד זה הקלי' של עמלק.

[והגם שפירש"י על פני היינו כל זמן שאני קיים, שצפשוט זה כולל גם לאחר תיקון השלם, מ"מ נראה דעיקר הכונה הוא לומר שכל זמן שאני קיים ונמצאים בעולם של היום לעשותם שישנו עבודה, צריך תמיד לזה הצויו, מחמת שישנו לקלי' עמלק, אבל לעת המיקון שכולם ידעו אותו מקטנם ועד גדלם, בודאי לא יהיה צורך להזהיר על ע"ז].

ובזה שנרמזו קליפת עמלק בתיבות על פני, הוא עפ"י מה דא"י בחז"ל (פסיקתא רבתי דרב כהנא פ"ב) שכל זמן שעמלק קיים הכנף מכסה את הפנים, הרי מזה שעמלק הוא התנגדות לגילוי הפנים של מעלה, וכל זמן שישנו לקלי' עמלק ישנו הסתר פנים, וע"כ על פני הוא עמלק, שהוא גורם לכיסוי הפנים של מעלה.

ובשנעמיק יותר נראה כי מה שאמרה תורה לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, כונת התורה הוא לומר שבאמת אינכם יכולים לעבוד ע"ז, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, שעל הפנים שלי אינכם עובדים ע"ז, וכל מה שנראה בחיצוניות שעובדים ע"ז, הוא רק כל זמן שעמלק הוא בעולם, אבל מזד הפנימיות באמת אינכם עובדים ע"ז כלל, וכמו דאחז"ל (מגילה יב.) הם לא עשו אלא לפנים, שכשנעשה הנס של מחיית עמלק, אז נחגלה שהם לא עשו אלא לפנים. וזה לא יהיה לך אלהים אחרים כלומר שאינכם עובדים ע"ז, כשמתגלה על פני, כי בפנים שלי אין ע"ז, ורק בפנים אחרים של הם לא עשו אלא לפנים, שם עבדו ע"ז, כי כשיש עמלק הגורם שהפנים עליונים יהיה מכוסה, אז נראה כאילו עובדים ע"ז, אבל כשיש על פני שמתגלה הפנים, ליכא ע"ז.

ד) ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור גסות אתכם

א) ויחד יתרו על כל המובה וגו'. ופירש"י וישמח יתרו זהו פשוטו. ומדרש אגדה, נעשה בשרו חידודין חידודין, מיצר על איבוד מנרים וכו'. נראה כי ב' הפשטים האלו שייכים אהדדי, כי לפי פשט הראשון הוא לשון שמחה, אמנם הוא שמחה בלשון תרגום, שהתרגום של שמחה הוא חדו, ומה שכתבה התורה כאן השמחה בלשון תרגום, זהו מחמת שיתרו היה גר, וגרים הם בחי' תרגום, שהוא ממוצע בין לשון הקודש לע' לשון, וע"כ אונקלוס שהיה גרתיצר התרגום, וע"כ השמחה של יתרו לא היה מדרגה של שמחה בלשון הקודש שהוא שמחה בשלימות, רק מדרגה של שמחה בלשון תרגום, המשתייך לגרים, וע"כ ויחד יתרו גי' תרג"ם עה"כ, שהיה שמחה במדרגה של תרגום, שהו"ע קלי' נוגה, שמעורב טו"ר, ומזל חלק הרע היה נעשה בשרו חידודין חידודין שהיה מיצר על איבוד מנרים, ונמצא שפשט הראשון שהוא שמחה בלשון תרגום מורה על פשט השני.

ובן להלן בפרשת מינוי הדיינים כתיב שאמר יתרו למרע"ה ואתה תחזה מכל העם וגו', "תחזה" הוא ראה בלשון תרגום, שהיה לו ליתרו שייכות רק עם בחי' תרגום וכנ"ל.

ב) לא יהי' לך אלהים אחרים על פני. אי' בליקוטי מוהר"ן (ח"א רטו) שמשה הוא עומד בין שמד לרצון, משה גי' אחד יותר משמ"ד ואחד פחות מרצו"ן, והיינו כי שמד הו"ע עבודה זרה, ומשה מעלה משמד ע"י שהוא אחד יותר משמד, ואח"כ מקשרו אל רצו"ן, ושם הוא ביטול ע"ז לגמרי, ונמצא שאחד יותר ממשה שגי' רצון זהו עיקר ביטול הע"ז, וע"כ אלהים אחרים הוא בגי' משה, שמשה הוא מתנגד אל אלהים אחרים, ע"י שמעלה משמד, אמנם עיקר הביטול הוא כשניתוסף עוד אחד על משה, וע"כ לא יהיה"ה לך, בגי' אל"ף, שכשניתוסף עוד אחד על אלהים אחרים אז נעשה רצו"ן, ואז לא יהיה לך אלהים אחרים והיינו שמתבטל הע"ז לגמרי.

ג) לא יהי' לך אלהים אחרים על פני. ופירש"י על פני כל זמן שאני קיים, שלא תאמר לא נטוו על עבודת אלילים אלא אותו הדור. והוא תמוה דמאי שנא אותו הדור מדורות הבאים, ומאי שנא ציווי של ע"ז מכל שארי המצוות.

ו"ל כי ישנם הרבה מדרגות בקיום הצויו של לא יהיה לך אלהים אחרים, ולזה אמרה תורה שהאמונה תהיה תמיד בכל הדורות בתכלית השלימות, כמו שהיה באופן שהיו צמעמד הר סיני, ולא יחשבו שבאותו הדור שראו הגילוי של מעמד הר סיני, רק בהם שיין האמונה בתכלית השלימות, ודו"ק.

ובענין שכ' רש"י על פני כל זמן שאני קיים, יל"פ עוד כונה בזה, שהרי לאח"כ נבטלה יצרא דע"ז ע"י אנשי כנה"ג (יומא סט.)

בא האלקים, וגו'. ז"צ אומרו כי לצבור נסות אתכם צא האלקים, וכי איזה נתינת טעם הוא שצביל כך לא יפחדו, ויל"פ עפ"י ד' הגמ' (שבת פט.) למה נקרא שמה סיני מפני שנעשו בו ניסים לישראל, ומקשה הגמ' א"כ הר ניסי מיבעיא ליה ולא הר סיני, אלא מפני שירדה בו שנאה לאומה"ע בשעת מתן תורה, וי"ל כי צנ"י צעת מעמד הר סיני הגיע להם יראה ופחד מחמת שהרגישו את השנאה שירדה אז לעולם, וע"כ ויעמדו מרחוק שהתרחקו מהר סיני, ואמר להם משה אל תיראו, כי לצבור נסות אתכם צא האלקים, כלומר שאתם שייכים עם הניסים שנעשים בזה סיני, ומה שנקרא הר סיני, שמורה על השנאה הוא רק לאומה"ע, שלהם ירדה שנאה בזה סיני, וק"ל.

(ה) ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים, ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו. והדקדוק מוצא שמתחלה אמר אל תיראו, ולבסוף אמר ובעבור תהיה יראתו על פניכם. אמנם נראה ביאור הדברים, כי ישנם הרבה אנשים שמונעים את עצמם מלהתקרב אל השי"ת, ותמיד הם אומרים שלפי מעשיהם אינם ראויים לעלות במדרגות הגבוהים, והיינו שהם עומדים במדרגה נמוכה ואינם עולים במדרגת הצדיקים, ושם באותו מנצ' שהם נמצאים בה, הם מתנהגים במדה צינונית, כי חושבים בלבותם שצאותו דרגא שהם נמצאים, אין צריכים לדקדק כל כך, ואפי' אם עושים קצת עבירות וכדו' ג"כ אינו סוף העולם, אבל אם יעלו במדרגה גבוהה, אז הרי צריך לדקדק בקלה כבחמורה, וצדיקים הקצ"ה מדקדק עליהם כחוט השערה (יצמות קכא:), וצריך להזהר שם מאוד, ולכן אין רוצים להתקרב ולעלות במדרגות הגבוהים, שהם מתייראים שמה אינם ראויים לזה, שאינם יכולים לעמוד במדרגה כזו, ולכן הם מעדיפים להשאר במדרגה נמוכה. ונמצא שאין להם כ"כ יראה מעשיית העצירה ח"ו, רק שהם מתייראים שלא לעלות במדרגה שאינו ראוי לה.

אמנם צודאי לא זו דרך הנכונה, כי צריך תמיד ליזהר ולהתיירא מן החטא, כי בכל מנצ' שהוא אסור לעבור עצירה, ואף כי אין לעלות במדרגות שאינו ראוי לה, מ"מ צריך האדם תמיד לשאוף

שכן יהיה ראוי לעלות במדרגות הגבוהים, כי זהו תכלית האדם, והיינו ע"י שיהיה נזהר תמיד מן החטא, ואז יוכל תמיד לעלות ולהתקרב יותר ויותר אל השי"ת, שהיראה צריך להיות מן החטא, ולא מלהתקרב אל השי"ת.

והנה כאן כחיצ וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק, שכלל ישראל התרחקו מן ההר כי היו מתייראים מלהתקרב ולגשת יותר מדאי אל השי"ת, ואמר להם משרע"ה אל תיראו, כלומר שאין צריך להתיירא מלהתקרב אל השי"ת, שאף שצודאי אסור לעבור את הגבול לגשת יותר ממה שהרשה השי"ת, אבל עכ"פ כמה שהשי"ת רוצה לקרב אתכם אין לפחד, שצעת שהשי"ת רוצה לקרב אתכם אין לכם לחשוש שהוא גבוה יותר מדאי ואינכם ראויים לזה, כי לצבור נסות אתכם צא האלקים, כי השי"ת רוצה להגביה אתכם ולקרבם אליו, ורק תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, שהיראה ז"ל מן החטא, שצריכים להתיירא תמיד שלא לחטוא, והיינו שאמר להם משה רבינו, למה אתם מחליפים את היראה, שצמקום להתיירא מן העצירה, אתם מתייראים מלהתקרב, ואתם משתמשים עם הריחוק להקל בהיראה מן החטא, וזה אינו נכון כי ז"ל להיפוך, שמתיראו מן העצירה, ואז לא תתייראו מלהתקרב, ואדרבה מה שאתם רחוקים אינו סיבה שאינכם צריכים להתיירא מן העצירה, כי בלא"ה צריכים תמיד להתיירא מן החטא, וק"ל.

(ו) במנין הפסוקים של הפרשה נרשם "יונדז" סימן, וי"ל שזהו מרמז על יונדז צן רכב, שהיה מזרע יתרו, שמצינו בו (ירמי' לה, ז) שגזר על בניו שלא יתיישבו צמקום ישו צן ידורו צמדצר, וע"כ זה שייך לפרשת יתרו, שהרי יתרו ג"כ היה צבצודו של עולם ויזא אל המדצר, והענין הוא כי יתרו היה גלגול קין כמש"כ האריז"ל (שעה"פ צפרשמינו), וצקין נאמר נע ונד תה"י צארץ, וע"כ בני יתרו צריכים ג"כ לילך בגלות, אמנם יתכן לקיימו צאופן של תיקון, והיינו ע"י שיהיה גולה למקום תורה, וכמו שעשה יתרו, וכן מצינו צנכדי יתרו שהלכו המדצר ללמוד תורה (זוה"ק ח"ג קצו:), ולכן מנין הפסוקים של פר' יתרו הוא יונדז סימן, שיונדז מורה על זה שאינו מתיישב, וכמו שעשה יתרו.

פרנס השנה	תומכי השנה	פרנס החודש - שבט -	תומכי החודש - שבט -	מסילת ישרים
לע"נ האשה היקרה והחשובה מרת אלטע חיי' שרה בת ר' פנחס ע"ה נפטרה ח' אדר תשל"ט לפ"ק ולע"נ בנה היקר והאהוב הב' יעקב מנחם ע"ה בן יחזקאל ישע"י נ"י נפ' כ"ב אדר א' תש"ס לפ"ק	לע"נ הר"ר שמואל קלמן ב"ר יעקב דוד ע"ה נלב"ע ביום שמח"ת שנת תשס"ה לפ"ק	הר"ר חיים יצחק ענגלענדער הי"ו	הרה"ג מיכאל מנצור הי"ו לע"נ אמו האשה החשובה מרת דינה ב"ר אליעזר ע"ה נלב"ע ט' שבט תשס"ט לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.	הר"ר לייביש ליש הי"ו

כל הזכויות שמורות למכון להוצאת התורות והשיעורים שע"י קהל תולדות יהודה דהסידי סמומישי
MAILING ADDRESS: 1119-52ND STREET BROOKLYN N.Y. 11219 • TEL 718.438.0032 • FAX 718.689.1016 • E-MAIL TOLDOSYEHUDA@THEJNET.COM
סניף ארה"ק - רח' החוזה מלובלין 12/2 ביתר עילית - טל': 050-411-9473 • פקס: 077-555-8846 • דוא"ל: TY@ETROG.NET.IL

ביהמ"ד תולדות יהודה דחסידי סטוטשין

ע"ש כ"ק אדמו"ר זצלה"ה זי"ע

~ ירושלים ~

ערש"ק פר' יתרו תשע"ב לפ"ק

סדר הזמנים שב"ק

פרשת יתרו

סדר השבת קודש יתקיים אי"ה

בבנין באר אברהם סלאנים רחוב דורש טוב

הבאטע ליל שב"ק יתקיים באולם הטישי'ן בערך שעה 10:30.

שחרית ביום שב"ק יתקיים בבית מדרשנו ברחוב עזרת תורה (מול
בנין סלאנים) בשעה 9:30.

מנחה ושל"ס רבע שעה קודם השקיעה באולם הטישי'ן הנ"ל.

מלוה מלכה יתקיים בישיב"ק סאטמאר רח' אבן האזל בשעה 10:00.

"הכניסה לבנין סלאנים אך ורק מרחוב שפע חיים"

שחרית ביממה"ח בביהמ"ד השיבני רח' אהלי יוסף פינת גרוסברג

בשעה 8:30.

סדר השיעורים

יום ה' (יתרו):

יתקיים השיעור בפרשת השבוע בביהמ"ד אור אברהם בשעה 10:15.

יום א' (משפטים):

יתקיים השיעור במסילת ישרים בביהמ"ד ביאלא רחוב יעקובזון

בשעה 10:00

יום ב' (משפטים):

יתקיים שיעור בבית שמש בביהמ"ד דושינסקי בשעה 9:30.

ומשם יסע רבינו לשעה התעופה בדרכו לארה"ב

שחרית יום ג' בבארא פארק בשעה 10:00

- למידע ועדכונים ניתן לפנות לתא קולי 025637756 -

פגאס

**לבקשת הציבור אנו מפרסמים רשימה של מקומות ההפצה של
גליונות הד"ת בכל אתר ואתר בארה"ק**

ירושלים

סאטמר ספרים געשעפט - אבן האזל 24
מכולת - ברוכים
בית ספרים 'עין יעקב' רחוב עין יעקב 31
ספרי הישיבה- בית ישראל 1
'יפה נוף' - שמואל הנביא פינת בר אילן
'גירסא' מול זכרון משה
'אור החיים' - מלאכי
'Change' רח' תכלת מרדכי 8

בני ברק

'יפה נוף'-עזרא 45
'יפה נוף'-ברטנורא 3
'פלדהיים'-השומר פינת השלושה

בית שמש

קרית רמ"א - מרכז הספר-נהר הירדן 30
נחלה ומנוחה- 'יפה נוף'- חזון איש
רבי פינחס בן יאיר- ביהמ"ד שאץ

ביתר

חנות ספרים 'ספריית ביתר' - אלעזר
המודעי
מט"ח ירוק- זוויעה
מש' אייכלר- נדבורנא 1/6

ספרייה תורנית- ברסלב 2
'קודש' המגיד ממעזריטש
'רוטשילד' הר"ן
בכתובת המכון.

אלעד

אצל הרב נתן הופמן-0527660211
מקווה ויז'ניץ שכונת אור ישראל
מקווה ויז'ניץ רחוב רשב"י

ברכפלד

אצל הרב מתתיהו שמרלר 0548428563

אשדוד

רובע ז' - 'ענק הספרים' רבי יוסי בר
חלפתא 10

רובע ג'- change ככר ויקטורי

חיפה

'אור החיים'- מיכאל 27

רחובות

אצל הרב נתן חיים פישמן -
0504128200